

WPROWADZENIE

Polityka społeczna w Polsce na przestrzeni ostatnich kilku lat uległa znacznemu przekształceniu pod wpływem przeobrażeń społecznych i gospodarczych. Zauważa się zmiany jakie zachodzą na szczeblu państwowym, a także lokalnym w podejściu do polityki społecznej. Następuje więc odchodzenie od nastawienia opiekuńczego, czyli przejmowania odpowiedzialności socjalnej za obywateli. Takie podejście umacniało poczucie bezradności, powodowało rozbudowę postaw roszczeniowych. Społeczeństwo nadal jednak nie jest w pełni przygotowane do ponoszenia konsekwencji przemian dokonywanych w naszym kraju. Mimo wieloletnich już zmagania ludności ze zmianami zachodzącymi w każdej sferze życia, część społeczeństwa nadal oczekuje, że w sytuacji zagrożenia państwo, gmina będzie pełniło rolę „parasola ochronnego”. Jednak w chwili obecnej preferowane jest podejście nakierowane na zasadę pomocniczości. Ma ona za zadanie pobudzać w osobach poczucie odpowiedzialności za los swój i swojej rodziny, ukazywać możliwości wykorzystania własnej aktywności zmierzającej do usamodzielnienia. Szczególny nacisk należy położyć na współdziałanie jednostki i rodziny w rozwiązywaniu trudnych sytuacji. Osoby wymagające pomocy winny zatem zmienić swoje nastawienie „biorcy” na aktywne, właściwe wykorzystanie własnych możliwości, uprawnień i środków.

Tworzenie infrastruktury ekonomii społecznej obejmuje szereg działań i dziedzin polityki społecznej. Dla rozwoju ekonomii społecznej ważne jest włączenie instrumentów i metod ekonomii społecznej do strategii regionalnych tak w kontekście rozwoju jak i spójności społecznej. Jednym z instrumentów tworzenia spójności społecznej jest tworzenie lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych, które jednocześnie są jednym z ważniejszych dokumentów odnoszących się do polityki społecznej. „Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Czarny Dunajec do roku 2020” jest dokumentem wyznaczającym główne kierunki działań mających na celu zapewnienie mieszkańcom gminy odpowiedniej jakości życia.

Jakość życia oznacza wszystko to, co składa się na zdolność prowadzenia normalnego życia, osiągnięcia poczucia bezpieczeństwa i własnej wartości oraz możliwość wykorzystania zdolności intelektualnych i psychofizycznych w dążeniu do realizacji celów osobistych. Jest to wreszcie produkt wzajemnego oddziaływania warunków społecznych, zdrowotnych, ekonomicznych i środowiskowych, które wpływają na rozwój indywidualny i społeczny.

Spełnienie oczekiwań w tym zakresie wymaga podejmowania wielorakich działań strategicznych, w tym zwłaszcza:

- interwencyjnych – o cechach ratownictwa i likwidacji niedoborów, których źródłem jest niedostatek, ubóstwo, nierówności społeczne, niedostosowanie, patologie społeczne;
- asekuracyjnych – uprzedzających pojawienie się sytuacji zagrażających bezpieczeństwu socjalnemu;
- kompensacyjnych – niwelujących luki i deficyty;
- partycypacyjnych – poszerzających uczestnictwo społeczne w życiu publicznym i zapobiegających wszelkim przejawom dyskryminacji, wykluczeniu społecznemu i marginalizacji.

Program budowy i wzmacniania społeczeństwa obywatelskiego opiera się na strategii włączania coraz większych segmentów społeczności w nurt podejmowania decyzji oraz zwiększania możliwości ich działania w kluczowych dla życia obszarach.

Strategia jest więc instrumentem umożliwiającym podejmowanie decyzji zarówno w najbliższym okresie, jak i odległej perspektywie. Zawiera ona cele i ich rozwinięcia, w stopniu stanowiącym podstawę do formułowania programów działania, w których określa się terminy realizacji i zasady finansowania poszczególnych zadań. Naczelnym zadaniem strategii jest formułowanie wizji, której urzeczywistnienie stanowi o realizacji misji. Strategia jest więc kompletnym planem, który określa jakie decyzje będą podjęte w każdej możliwej sytuacji. Jest ciągiem decyzji określających zachowanie w pewnych przedziałach czasowych. Istotne jest by strategia była wyrażona w sposób zrozumiały i jasny aby można ją było łatwo ocenić i wprowadzić w życie. Każda strategia powinna posiadać walor wykonalności, nie może być zbiorem nierealnych życzeń. Upraszczając można przyjąć stwierdzenie, że strategia powinna odpowiadać na trzy kluczowe pytania: Jak jest teraz? Jak powinno być po zrealizowaniu planu? i Jak do tego dojść?

Rolą samorządu w przygotowaniu i realizacji wyzwań strategii powinno być przede wszystkim organizowanie współpracy i stwarzanie warunków dla wspólnego realizowania projektów.

Prace nad budowaniem strategii rozpoczęto w 2014 r. Wójt Gminy Czarny Dunajec Zarządzeniem powołał zespół ds. opracowania projektu strategii rozwiązywania problemów społecznych. Zróżnicowany skład grupy pozwolił kompleksowo spojrzeć na analizowane problemy. Zadaniem Zespołu było zebranie materiałów, danych i sporządzenie projektu strategii rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Czarny Dunajec ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów

alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka wraz z projektem odpowiedniej Uchwały Rady Gminy.

Zgodnie z zasadą partnerstwa Strategia powstała przy współudziale partnerów społecznych, do których zwrócono się z prośbą o zgłoszenie własnych wniosków i propozycji. Ostatnim elementem konsultacji społecznej była praca nad tym dokumentem na poziomie komisji Rady Gminy. Uzyskane odpowiedzi skłoniły nas do określenia następujących obszarów, wokół których będzie oscylowała niniejsza strategia:

- bezrobocie
- ubóstwo
- bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych
- niepełnosprawność i starość
- przemoc w rodzinie
- alkoholizm i narkomania

Ankiety posłużyły również do określenia zadań oczekiwanych przez ankietowanych do realizacji przez władze gminy.

Początkowym etapem każdej strategii jest diagnoza sytuacji i czynników wewnętrznych. Stanowi ona swoisty „bilans otwarcia” dla rozwoju danej dziedziny i podstawę do formułowania strategicznego planu rozwoju. W związku z powyższym diagnoza problemów społecznych występujących na terenie naszej gminy otwiera niniejsze opracowanie. Zidentyfikowane na podstawie diagnozy problemy społeczne, wymagają wprowadzenia skutecznych metod aktywnego przeciwdziałania. W oparciu o diagnozę została opracowana strategia rozwiązywania problemów społecznych na najbliższe lata, która jest rozwinięciem działań oraz założeń programowych realizowanych w sferze polityki społecznej Gminy Czarny Dunajec od 1990 r.

Dzięki sprecyzowaniu w strategii najważniejszych problemów społecznych naszej gminy, wybrane cele i ich hierarchia powinny przyczynić się do poprawy sytuacji osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Systematyzacja problemów doprowadzi do integracji społecznej a jednocześnie ukierunkuje działania władz gminy.

Przedłożona strategia rozwiązywania problemów społecznych określa cele oraz przyjmuje takie kierunki działania, które pozostają w zgodzie z przyjętymi kierunkami rozwoju gminy. W opracowaniu uwzględniono opinie szerokiego grona reprezentantów różnego typu instytucji oraz organizacji społecznych funkcjonujących na terenie Gminy Czarny Dunajec między innymi:

- 1) Rady Gminy;
- 2) Urzędu Gminy;
- 3) Sołtysów
- 4) Szkół funkcjonujących na terenie Gminy Czarny Dunajec
- 5) Pełnomocnika Wójta ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii;
- 6) Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii;
- 7) Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej;
- 8) Centrum Kultury i Promocji;
- 9) Powiatowego Urzędu Pracy;
- 10) Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie;
- 11) Komendy Powiatowej Policji;
- 12) Organizacji pozarządowych prowadzących działalność na terenie Gminy Czarny Dunajec

Uwarunkowania prawne

Obowiązek opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarny Dunajec do roku 2020 wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 182 ze zm.), który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Do aktów prawnych regulujących treść strategii oraz wpływających na jej realizację należą również m.in.:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. 2013 r. poz. 594 ze zm.),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz. 1356 ze zm.),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 135 ze zm.),
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tj. Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 ze zm.),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (tj. Dz. U. z 2012 r. poz. 1228 ze zm.),

- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 ze zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tj. Dz. U. z 2012 r. poz. 124 ze zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 674 ze zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225 ze zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tj. Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 ze zm.),
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 966 ze zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 ze zm.),
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz.U. z 2004, Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.)

Uwarunkowania programowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarny Dunajec do roku 2020 pozostaje w zgodności z dokumentami strategicznymi i programowymi, które opracowano na szczeblu europejskim, krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Należą do nich:

- Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu,
- Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo,
- Umowa Partnerstwa – Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020,
- Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020,
- Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 (założenia),
- Program Strategiczny „Włączenie Społeczne”,
- Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011- 2020
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Nowotarskim na lata 2009 – 2018
- Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014 – 2020

Część I. Diagnoza.

Rozdział I. Charakterystyka Gminy.

Obszar gminy Czarny Dunajec pod względem administracyjnym znajduje się w południowej części województwa małopolskiego, w powiecie nowotarskim. Jest jedną z większych samorządowych jednostek administracyjnych województwa małopolskiego. Graniczy od zachodu, północy i wschodu z innymi gminami powiatu nowotarskiego (Jabłonka, Raba Wyżna, Nowy Targ, Szaflary), natomiast od południa z gminami powiatu tatrzańskiego (Biały Dunajec, Poronin, Kościelisko).

Gmina Czarny Dunajec jest gminą wiejską, podzieloną na 15 następujących sołectw, a to:

- **Chochołów** (12,8 km²),
- **Ciche** (26,5 km²),
- **Czarny Dunajec** (37,8 km²),
- **Czerwienne** (10,8 km²),
- **Dział** (5,1 km²),
- **Koniówka** (4,2 km²),
- **Odrowąż** (12,2 km²),
- **Piekielnik** (30,3 km²),
- **Pieniążkowice** (8,6 km²),
- **Podczerwone** (8,6 km²),
- **Podszkle** (13,1 km²),
- **Ratułów** (15,3 km²),
- **Stare Bystre** (21,1 km²),
- **Wroblówka** (5,7 km²),
- **Załuczne** (5,2 km²)

Gmina Czarny Dunajec zajmuje tzw. powierzchnię ewidencyjną około 217,2 km², a geodezyjną 238,3 km². Jest to obszar wydłużony południkowo, przy czym południowa i środkowa jego część znajduje się w obrębie tzw. Centralnych Karpat Zachodnich, natomiast północna należy do tzw. Zewnętrznych Karpat Zachodnich. Wymienione jednostki terytorialne, będące rozległymi podprovincjami karpackimi, wyraźnie różnią się od siebie pod względem cech środowiska przyrodniczego, a granica między nimi biegnie na omawianym obszarze równoleżnikowymi dolinami Piekielnika Orawskiego (dopływu Czarnej Orawy) oraz Piekielnika (dopływu Czarnego Dunajca).

Na terenie gminy, w granicach Centralnych Karpat Zachodnich wyróżnia się mniejsze regiony geograficzne. Są to: Pogórze Gubałowskie, Kotlina Orawska oraz Kotlina

Nowotarska. Z kolei Zewnętrzne Karpaty Zachodnie reprezentują wzniesienia Beskidu Orawsko-Podhalańskiego. Warto również nadmienić, że teren zajmowany przez gminę Czarny Dunajec jest położony na pograniczu dwóch krain historyczno-etnograficznych – Orawy (na zachodzie) i Podhala (na wschodzie), gdzie do dnia dzisiejszego wzajemnie przenikają się pewne odmienności kulturowe.

Tereny zajmowane przez gminę Czarny Dunajec znajdują się w dorzeczu Dunajca prowadzącego wody do Wisły i Morza Bałtyckiego oraz w dorzeczu Orawy, której system hydrograficzny należy do zlewiska Morza Czarnego. Stąd też w obrębie gminy przebiega europejski (bałtycko-czarnomorski) dział wodny. Biegnie on w przybliżeniu południkowo od góry Żeleźnica w Beskidzie Orawsko-Podhalańskim (na północy) do granicy państwa w okolicach wsi Chochołów (na południu) – pomiędzy miejscowościami Piekielnik i Załuczne oraz przez torfowisko Baligówka. Dział ten ma charakter niepewny ze względu na obecność w Kotlinie Orawsko-Nowotarskiej licznych rowów melioracyjnych zmieniających lokalnie kierunki odwodnienia. Powstanie owego systemu melioracyjnego było związane z eksploatacją występujących tu torfowisk¹.

Obecnie gminę Czarny Dunajec zamieszkuje prawie 22 tys. osób, przy czym (49,2% populacji stanowią mężczyźni, a 50,8% to kobiety). Liczba mieszkańców w poszczególnych sołectwach jest wyraźnie zróżnicowana od ok. 400 osób w Koniówce do ponad 3800 osób w Czarnym Dunajcu. Przeciętna gęstość zaludnienia gminy wynosi 100,4 osoby na 1 km². Według danych statystycznych (uzyskanych w US w Krakowie) osoby poniżej 20 roku życia stanowią 33% mieszkańców, w wieku 20-40 lat – 29,5%, w wieku 40-60 lat – 21,8%, w przedziale wieku 60-80 lat – 13,7%, a powyżej 80 lat jeszcze 2% populacji. Stosunkowo niski odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym i relatywnie wysoki ludzi młodych, stawia gminę w korzystnym świetle na tle ogólnokrajowych trendów demograficznych.

W 2012 struktura wieku ludności wyglądała w sposób następujący:

ludność w wieku	przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym
Czarny Dunajec	4.692	14.001	3.292

Biorąc pod uwagę osoby powyżej 13 roku życia, tylko nieco ponad 2% z nich posiada wykształcenie wyższe, 1,5% średnie policealne, a około 10% średnie. Blisko 55% wspomnianej grupy wiekowej ukończyło tylko szkołę podstawową. Warto zaznaczyć, że wśród osób z wykształceniem średnim i wyższym zdecydowanie przeważają kobiety. Około

¹ <http://www.czarny-dunajec.pl/172/ludnosc>

85% całej ludności gminy zamieszkuje w gminie od urodzenia. Osoby przyjezdne, które zdecydowały się tu zamieszkać w ostatnich kilkunastu latach stanowią 5% ludności. Wśród nich wyraźnie przeważają osoby w wieku 20-40 lat. Ponad 60% mieszkańców gminy utrzymuje się (lub jest utrzymywanych) z pracy najemnej bądź na rachunek własny, w tym też z gospodarstwa rolnego. Przeszło 20% populacji otrzymuje świadczenia emerytalno-rentowe, niekiedy stanowią one jedyne źródło ich utrzymania.

W omawianej gminie funkcjonuje przeszło 5350 gospodarstw domowych, przy czym blisko 70% to gospodarstwa jednorodzinne. Gospodarstwa jednoosobowe stanowią 16% wszystkich gospodarstw, dwuosobowe – 15%, trzyosobowe – 15%, czterosobowe – 18%, a więcej niż czterosobowe – 36%.

Stopa bezrobocia w gminie wynosi 11,1%. Jest prawie identyczna zarówno wśród mężczyzn jak i kobiet. W grupie ludności powyżej 15 roku życia aktywność zawodową (pracujący lub zarejestrowani bezrobotni) wykazuje niespełna 50% osób. Pracujący (ponad 6700 osób) stanowią 42,6% wspomnianej grupy wiekowej. Wśród nich nieco więcej niż połowa (około 3530 osób) pracuje wyłącznie lub głównie w swoim gospodarstwie rolnym, a około 7% w służbie publicznej (np. administracja, edukacja, służba zdrowia, policja). Pozostali tworzą sektor produkcyjno-usługowy. Problemy z zatrudnieniem osób tworzących nadwyżkę siły roboczej wiążą się między innymi z położeniem gminy w stosunku do najbliższych aglomeracji miejskich i ośrodków turystycznych, a także nie w pełni wykorzystanych dotychczas walorów przyrodniczych tej gminy.²

Do ważniejszych atutów Gminy Czarny Dunajec zaliczyć należy także dostępność komunikacyjną, która determinuje nade wszystko jej atrakcyjność osiedleńczą i turystyczną, ma również wpływ na mobilność edukacyjną czy zarobkową mieszkańców. Wynika ona z położenia gminy w sieci efektywnych szlaków komunikacyjnych, łączących gminę z Krakowem i Nowym Targiem (inną kwestią jest wątpliwa jakość infrastruktury drogowej). Gminę przecinają dwie drogi wojewódzkie – nr 957 (prowadząca do Nowego Targu) i nr 958 (do Zakopanego). Mieszkańcy Gminy Czarny Dunajec nie mają bezpośredniego dostępu do transportu kolejowego. Posiadają za to umiarkowanie dobry dostęp do szerokopasmowego Internetu. Ważną atrakcją turystyczną jest nowopowstała sieć ścieżek rowerowych łącząca Gminę Czarny Dunajec z gminami ościennymi aż po granicę ze Słowacją w ramach „Historyczno-kulturowo-przyrodniczy szlaku rowerowego dookoła Tatr”.

² <http://www.czarny-dunajec.pl/172/ludnosc>

Ogólna ocena jakości życia mieszkańców Gminy Czarny Dunajec była niższa niż średnia dla ogółu gmin województwa małopolskiego i powiatu nowotarskiego. Wśród czynników, warunkujących słaby wynik na tym polu, należy wymienić ograniczoną dostępność do usług opieki zdrowotnej (biorącą się z relatywnie małej liczby zakładów opieki zdrowotnej i aptek w stosunku do liczby mieszkańców) czy słabo rozwiniętą sieć infrastruktury komunalnej:

- odsetek korzystających z instalacji wodociągowej w ludności ogółem w 2011 roku równy był 28,2%,
- odsetek korzystających z instalacji kanalizacyjnej równy był 17%,
- odsetek korzystających z instalacji gazowej wynosił zaledwie 0,4%.

We wszystkich przypadkach mieszkańcy Gminy Czarny Dunajec mieli gorszy dostęp do infrastruktury niż średnio mieszkańcy gmin województwa małopolskiego, jak i powiatu nowotarskiego). Poza tym, według danych z lat 2010-2011, dość znaczny odsetek mieszkańców gminy korzysta ze świadczeń pomocy społecznej. W pewnym stopniu wpływają na to uwarunkowania demograficzne (relatywnie wysoka dzietność rodzin) oraz sytuacja gospodarcza. Pozytywnie oceniono natomiast podobszar edukacji – przeciętna liczba uczniów w klasie w latach 2010-2011 była niższa niż średnia powiatowa i wojewódzka (z drugiej strony, wpływa to na negatywnie na koszty związane z oświatą). Uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów mają zapewnione dobre warunki nauki (zadowalający poziom komputeryzacji placówek itd.), choć nie do końca przekłada się to na ich wyniki. Odsetek szkół z wysokim wynikiem po VI klasie szkoły podstawowej w Gminie Czarny Dunajec w latach 2010-2012 wynosił 25,6%, podczas, gdy średnia wojewódzka równa była 34,7%. Na terenie gminy w analizowanym okresie nie funkcjonowały gimnazja, które skwalifikowane zostały jako szkoły z wysokim wynikiem z egzaminu gimnazjalnego (część matematyczno-przyrodnicza; średnia dla ogółu gmina regionu: 32,8%). Poza tym, mieszkańców Gminy Czarny Dunajec charakteryzuje duża aktywność w aspekcie kultury fizycznej. Słabsze wskaźniki odnotowano natomiast w przypadku aktywności kulturalnej (czytelnictwo - wedle danych statystyki publicznej, w Gminie Czarny Dunajec w latach 2010-2012 było 111 czytelników bibliotek publicznych w przeliczeniu na 1 tys. ludności; organizacja imprez, uczestnicy wydarzeń kulturalnych). W ramach organizacji imprez kulturalno-rozrywkowych, konsekwentnie sięga się do bogactwa lokalnego folkloru, co skutkuje obecnością w kalendarzu kulturalnym gminy stałych wydarzeń, nawiązujących do tradycji góralskich.³

³ Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020

Rozdział II. Diagnoza problemów społecznych Gminy Czarny Dunajec.

1. Bezrobocie.

Zmiany gospodarcze i polityczne, jakie dokonały się w Polsce w latach 1989-1990 doprowadziły do tego, że Polska dołączyła do krajów o gospodarce rynkowej, co z kolei spowodowało pojawienie się zjawiska bezrobocia. Jest to zjawisko społeczne, polegające na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia. Stan ten spowodowany jest brakiem równowagi pomiędzy podażą pracy a popytem na pracę. W Polsce stało się kwestią społeczną, świadczy o tym dynamika, skala i struktura zjawiska. Brak pracy jest czynnikiem, który ma wpływ na zaspokojenie ważnych potrzeb społecznych w różnych sferach życia. Bezrobocie w ujęciu podmiotowym rozpatrywane jest od strony osób dotkniętych tą klęską i oznacza stan bezczynności zawodowej osób zdolnych do pracy i zgłaszających gotowość do jej podjęcia, dla których podstawą egzystencji są dochody z pracy. To określenie zawiera odniesienie do społecznych aspektów bezrobocia i wskazuje, że jest ono istotnym problemem społecznym,.

Skutki ekonomiczne i społeczne bezrobocia (zwłaszcza długoterminowego) to:

- pogorszenie sytuacji materialnej aż do ubóstwa włącznie;
- pogorszenie stanu zdrowia;
- pogorszenie relacji między członkami rodziny aż do jej rozkładu włącznie;
- wzrost zachowań patologicznych (przestępczość, agresja, alkoholizm).

Konsekwencją braku pracy jest też narastające ubóstwo i związane z tym kwestie edukacyjne, zdrowotne, mieszkaniowe itd., których rozwiązaniem zajmuje się szeroko pojęta polityka społeczna.

Walka z bezrobociem możliwa jest tylko przez kompleksowe działania w sferze ekonomicznej mającej na celu wzrost gospodarczy i tworzenie nowych miejsc pracy. Zadania w tej sferze koncentrują się również wokół problemu ochrony pracowników przed utratą zatrudnienia, ochrony egzystencji jednostki dotkniętej brakiem pracy oraz pomocy w znalezieniu zatrudnienia. Świadczenia społeczne dla bezrobotnych w Polsce reguluje ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Powinny one zapewnić bezrobotnemu minimum życiowe, ale powinny także zachęcać do podjęcia zatrudnienia.

Z danych pozyskanych z Powiatowego Urzędu Pracy wynika że zjawisko bezrobocia w latach 1990-2013 wygląda następująco:

Stopa bezrobocia w latach 1990 - 2013⁴

Rok	Powiat nowotarski	Województwo małopolskie	Kraj
1990	4,0 %	5,8 %	6,1 %
1991	6,9 %	10,7 %	11,4 %
1992	7,5 %	13,5 %	13,6 %
1993	9,3 %	13,9 %	16,4 %
1994	9,6 %	14,1 %	16,0 %
1995	10,6 %	14,6 %	14,9 %
1996	9,8 %	13,3 %	13,2 %
1997	7,8 %	11,1 %	10,3 %
1998	7,5 %	10,8 %	10,4 %
1999	10,9 %	10,2 %	13,1 %
2000	11,9 %	12,2 %	15,1 %
2001	13,6 %	14,0 %	17,4 %
2002	12,6%	13,9%	18,1%
2003	15,4%	16,0%	20,0%
2004	14,0%	15,0%	19,1%
2005	13,4%	13,8%	17,6%
2006	10,8%	11,4%	14,9%
2007	9,2%	8,8%	11,4%
2008	8,8%	7,6%	17,6%
2009	10,2%	9,7%	11,9%
2010	12,4%	10,4%	12,4%
2011	12,3%	10,5%	12,5%
2012	14,1%	11,5%	13,4%
2013	14,8%	11,6%	13,4%

Stopa bezrobocia w powiecie nowotarskim na koniec 2013 r. wynosiła 14,8% i od ostatnich pięciu lat ulega wzrostowi co potwierdza ogólnopolską tendencję wynikającą ze znalezienia się w strefie kryzysu gospodarczego. Stanowi 90,5% średniej stopy dla Polski. Przyjrzyjmy się zatem w jaki sposób wygląda struktura bezrobocia na terenie Gminy Czarny Dunajec:

⁴ Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Targu

Bezrobotni na terenie Gminy Czarny Dunajec (stan na 31 grudnia 2013 r.):

Gmina	Bezrobotni		z prawem do zasiłku	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
Czarny Dunajec	851	394	71	28

Według stanu na koniec roku 2013 z terenu Gminy Czarny Dunajec było zarejestrowanych 851 bezrobotnych z czego 46,3% stanowią kobiety. Bez prawa do zasiłku pozostawało 780 co stanowi 91,6%. Tak wysoki współczynnik osób bezrobotnych bez prawa do zasiłku wynika prawdopodobnie z emigracji mieszkańców gminy do innych krajów.

Struktura bezrobocia w Gminie Czarny Dunajec ze względu na wiek (stan na 31 grudnia 2013 r.)

	Wiek					
	do 24 lat	25 -34	35 – 44	45 - 54	55 - 59	60 - 64
Gmina						
Cz. Dunajec	284	227	154	114	49	23

Największą grupę bezrobotnych stanowią osoby w wieku do 24 lat (33,4%). W zestawieniu z drugą co do wielkości grupą osób bezrobotnych w wieku 25-34 (26,7%) można przyjąć stwierdzenie, że problem bezrobocia w Czarnym Dunajcu dotyka osób młodych, w dużej mierze absolwentów szkół. Trudności ze znalezieniem pracy mają także osoby w wieku 35-44 lata (18,1%). Niepokojąco wygląda także zjawisko pozostawania bez pracy osób w przedziale wiekowym 45-54 lata (13,4%). Bezrobocie w tym przedziale wiekowym dotyka ludzi mających problem z przekwalifikowaniem się, uzupełnieniem wykształcenia oraz strukturą ofert pracy.

Struktura bezrobocia w Gminie Czarny Dunajec ze względu na wykształcenie (stan na 31 grudnia 2013 r.):

	Wykształcenie				
	wyższe	polic.i średnie zaw.	LO	zasad.zaw.	Gimnazjalne i poniżej
Gmina					
Cz. Dunajec	44	116	94	293	304

Na podstawie danych ujętych w tabeli można przyjąć założenie, że problem bezrobocia dotyka w większym stopniu ludzi niewykształconych. Największe problemy na rynku pracy mają osoby, które ukończyły tylko szkoły podstawowe i gimnazja, a więc osoby objęte obowiązkiem szkolnym (35,1%) jak również absolwenci zasadniczych szkół zawodowych (34,4%). W mniejszym stopniu problem bezrobocia dotyka absolwentów szkół licealnych (11%) oraz policealnych i zawodowych (13,6%). Zauważa się również kilkuprocentowy odsetek pozostających bez pracy osób z wykształceniem wyższym (5,2%).

Struktura bezrobocia w Gminie Czarny Dunajec ze względu na staż pracy (stan na 31 grudnia 2013 r.):

	Staż pracy						
	do roku	1 do 5	5 do 10	10 do 20	20 do 30	30 lat i więcej	bez stażu
<u>Gmina</u>							
Cz. Dunajec	104	246	115	103	60	19	204

Najliczniej bezrobotnych reprezentują osoby pracujące od 1 do 5 lat - 28,9% ogółu zarejestrowanych. Wśród bezrobotnych na drugiej pozycji znalazły się osoby dotychczas nigdzie nie pracujące – 24% ogółu zarejestrowanych. Następnie w przedziale od 5 do 10 lat pracy (13,5%). Należy podkreślić, iż ponad 50% bezrobotnych z terenu Gminy Czarny Dunajec to osoby długotrwale bezrobotne.

W ramach przeciwdziałania bezrobociu do końca 2013 roku 14 bezrobotnych uczestniczyło w szkoleniach mających na celu podniesienie swoich kwalifikacji w ramach realizowanego w oparciu o środki unijne przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej „Programu Aktywizacji Zawodowej”, 5 osób brało udział w pracach społecznie użytecznych, a 36 rozpoczęło staże absolwenckie. W tym samym roku w Powiatowym Urzędzie Pracy na terenie gminy Czarny Dunajec zgłoszono 44 oferty pracy.

Okres bezrobocia członka rodziny jest dla wielu gospodarstw domowych szczególnie trudny. W szybkim tempie pojawiają się problemy finansowe, rodzi się konieczność szukania doraźnych metod poprawy sytuacji ekonomicznej rodziny. Liczbę rodzin korzystających z pomocy finansowej Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu bezrobocia w latach 2011-2013 obrazuje poniższa tabela:

Liczba rodzin korzystających z Pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej na skutek braku pracy

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	76	274
2012	84	266
2013	61	197

Brak zatrudnienia negatywnie wpływa nie tylko na ekonomiczną kondycję rodzin, ale także na pozamaterialne kwestie życia rodzinnego. Przymusowe pozostawanie bez pracy oraz niemożność znalezienia ponownego zatrudnienia powoli i systematycznie pozbawiają człowieka poczucia własnej wartości. Stres i utrata stabilizacji powodują często niemożność podejmowania racjonalnych, a bardzo często jakichkolwiek decyzji. Pojawia się apatia i zniechęcenie. Okres bezrobocia oznacza radykalną zmianę rozkładu czasu w ciągu dnia.

Istnieje jeszcze jeden aspekt bezrobocia, który ma wpływ na funkcjonowanie rodziny. Bezrobocie rodziców dla dzieci i młodzieży kończącej pewien etap edukacji niejednokrotnie oznacza zmianę i ograniczenie planów dalszego kształcenia, a co za tym idzie obniżanie aspiracji edukacyjnych, zahamowanie rozwijania ich uzdolnień w drodze do dalszej nauki czy dodatkowych zajęć. Skutkiem bezrobocia może być też osłabienie autorytetu rodziców. W opinii dzieci a zwłaszcza nastolatków, taka sytuacja jest przejawem braku zaradności czy wręcz życiowego nieudacznictwa. Taka sytuacja powoduje zachwianie systemu wartości młodego pokolenia oraz obniżenie w hierarchii takich wartości jak: wykształcenie, uczciwa praca, szacunek dla drugiego człowieka.

Gmina Czarny Dunajec współpracuje ściśle ze znajdującym się na terenie Nowego Targu Powiatowym Urzędem Pracy, który realizuje zadania nałożone ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U.Nr 99 poz.1001) mające na celu łagodzenie skutków bezrobocia oraz aktywizację zawodową bezrobotnych i innych osób poszukujących pracy.

2. Ubóstwo

Ubóstwo określa się jako stan, w którym jednostce bądź grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb, uznawanych w danej społeczności za niezbędne. Pod pojęciem „podstawowa potrzeba” poza wyżywieniem kryją się takie potrzeby jak: ubranie, mieszkanie, zachowanie zdrowia, uzyskanie wykształcenia, udział w życiu kulturalnym. Przyczyny ubóstwa bywają różne obserwując osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej można wyodrębnić następujące grupy: zdrowotne (długotrwała choroba, upośledzenie fizyczne lub umysłowe, choroby psychiczne, inwalidztwo, alkoholizm, narkomania), rodzinne (sieroctwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, niepełność rodziny, wielodzietność, samotność, trudności w przystosowaniu po opuszczeniu zakładu karnego), bezrobocie (z prawem i bez prawa do zasiłków), zdarzenia losowe, sytuacje kryzysowe lub klęski żywiołowe.

Liczbę osób i rodzin korzystających z różnych form pomocy społecznej na przestrzeni ostatnich trzech lat obrazuje poniższa tabela:

Liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2011-2013.

Wyszczególnienie	liczba osób			liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych	726	747	798	329	356	376	1304	1308	1352
w tym:									
świadczenia pieniężne	255	326	311	234	264	274	961	948	992
świadczenia niepieniężne	504	490	547	228	233	255	1046	1026	1107
świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych	1	1	1	1	1	1	5	5	5
świadczenia przyznane w ramach zadań własnych	726	747	798	329	355	376	1304	1303	1352
pomoc w postaci pracy socjalnej-ogółem	x	x	x	80	287	376	236	1167	1352
w tym wyłącznie w postaci pracy socjalnej	x	x	x	0	22	30	0	45	70

Na pierwszy rzut oka widać, że w latach 2011-2013 praktycznie brak jest świadczeń w ramach zadań zleconych, ponieważ dwa najważniejsze świadczenia tj. zasiłek stały i zasiłek okresowy stały się zadaniem własnym gminy. W ostatnich dwóch latach tj. 2012 i 2013 roku widać znaczny wzrost świadczeń udzielanych w postaci pracy socjalnej. Warto nadmienić, iż prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje osobom i rodzinom w przypadku występowania jednej z niżej wymienionych okoliczności, a których dochód na osobę w rodzinie nie przekracza tzw. kryterium dochodowego, określonego w art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej. Forma pomocy pieniężnej przysługuje:

1. Osobie samotnie gospodarującej, której dochód nie przekracza kwoty netto 542 zł, zwanej kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej.

2. Osobie w rodzinie, której dochód na osobę nie przekracza kwoty netto 456 zł, zwanej kryterium dochodowym na osobę w rodzinie.

Rodzinie, której dochód nie przekracza sumy kwot kryterium dochodowego na osobę w rodzinie, zwanej kryterium dochodowym rodziny.

Od 1 maja 2004 r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje zadania wynikające z ustawy o świadczeniach rodzinnych, a od roku 2008 z ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Prowadzi również postępowanie wobec dłużników alimentacyjnych w celu odzyskania świadczeń wypłaconych z funduszu alimentacyjnego. Założeniem ustawy o świadczeniach rodzinnych jest zbudowanie nowego, odrębnego od systemu pomocy społecznej systemu pozaubezpieczeniowych świadczeń rodzinnych o charakterze obligatoryjnym. Określone w ustawie pieniądze świadczenia rodzinne mają na celu wspieranie rodziny w realizowaniu jej funkcji opiekuńczej, wychowawczej i edukacyjnej w oparciu o kryterium dochodowe, których źródłem finansowania jest budżet państwa, a ich realizacja następuje poprzez uproszczoną strukturę organizacyjną. Wprowadzona ustawa zwiększyła ilość uprawnionych do świadczeń jak i zakres różnych form pomocy. Osoby uprawnione do zasiłku rodzinnego mogą korzystać z różnego rodzaju dodatków. Są to dodatki z tytułu: urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w okresie urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych, samotnego wychowywania dziecka, kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego, rozpoczęcia roku szkolnego, podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania.

Niezależnie od zasiłków rodzinnych i dodatków, osoby wychowujące dziecko niepełnosprawne mają uprawnienia do świadczenia pielęgnacyjnego wraz z ubezpieczeniem emerytalno – rentowym.

Oto jak przedstawia się struktura wydatków na świadczenia rodzinne w latach 2011-2013:

Świadczenia rodzinne w latach 2011-2013

Formy pomocy	Liczba rodzin			Liczba świadczeń			Kwota świadczeń		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłku rodzinnego	1 763	1 639	1 524	63 522	58 737	53 949	5 933 256	5 566.65	5 515.521
Zasiłki pielęgnacyjne	355	341	323	3 989	3 701	3 586	610 317	566 253	548 658
Świadczenia pielęgnacyjne	86	95	96	918	1 054	855	472 490	545 151	477 159
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	228	191	160	231	192	164	231 000	192 000	164 000
Specjalny zasiłek opiekuńczy	-	-	6	-	-	26	-	-	13 208
Pom. fin. dla os. pob. św. pielęgn.	66	61	58	131	643	487	13 100	64 300	96 900
Dod. do św. pielęgn.	66	54	56	130	643	327	13 000	64 300	32 700
Składki na ubezp. społeczne	34	33	53	347	443	742	45 388	63 047	113 390
Składki na ubezp. zdrowotne	19	17	23	175	186	184	7 914	8 685	8 887
Świadczenia z funduszu alimentacyjnego	47	39	42	851	785	741	248 110	244 990	238 077

Należy mieć zatem powyższe na uwadze w analizowaniu danych pozyskanych z GOPS, a przedstawianych w dalszej części niniejszego opracowania.

Poniżej prezentujemy dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej obrazujące liczbę osób i rodzin objętych świadczeniami z powodu ubóstwa:

Liczba osób i rodzin, którym przyznano pomoc z powodu ubóstwa:

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	158	695
2012	149	638
2013	134	579

Ubóstwo biorąc pod uwagę uwarunkowania statystyczne jest jedną z najbardziej reprezentatywnych przyczyn wymagających wsparcia GOPS.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej udziela także pomocy w zakresie finansowania bądź dofinansowania obiadów głównie dla dzieci. W roku 2011 programem dożywiania objęto 437 osób, w roku 2012 – 407 osób, a w roku 2013 – 577 osób.

Na terenie Gminy Czarny Dunajec w latach 2011 odnotowano 2 osoby bezdomne, w roku 2012 – 3 osoby bezdomne, a w roku 2013 – 2 osoby bezdomne.

Ubóstwo powoduje znaczące ujemne skutki społeczne. Zmniejsza ono popyt na towary, a przez to chłonność rynku, co działa hamująco na rozwój gospodarczy. Uniemożliwia lub znacznie utrudnia korzystanie ludzi ubogich z istniejących szans zdobycia wykształcenia i zachowania dobrego stanu zdrowia. Przyczynia się do wzrostu przestępczości. Sprzyja rozwojowi patologii społecznych, takich jak: narkomania, alkoholizm, bezdomność. Niedoskonałość systemów pomocy osobom i rodzinom ubogim może działać demoralizująco, zmniejszając motywację do zdobywania kwalifikacji zawodowych i do poszukiwania pracy.

3. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Rodzina jest grupą złożoną z osób połączonych stosunkiem małżeńskim, rodzicielskim żyjąca zwykle w jednym gospodarstwie domowym. Rodzina, która funkcjonuje w sposób umożliwiający swoim członkom stały rozwój, jest otwarta na kontakty z otoczeniem, relacje między członkami opierają się na szczerości i wzajemności a role i normy wyraźnie są określone i akceptowane przez poszczególnych członków uważana jest za rodzinę prawidłową. Zaburzenia w realizacji funkcji rodziny lub zanik niektórych z funkcji można nazwać dysfunkcyjnością rodziny. W sytuacjach krańcowych dochodzi do pojawienia się patologii i rozpadu rodziny. Rodziny dysfunkcyjne nie są w stanie wypełniać przypisanych im ról społecznych w zakresie wychowawczym, co odbija się negatywnie na przyszłości następnego pokolenia. Znaczną część podopiecznych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

stanowią rodziny z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi. Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami takimi jak: uzależnienie od środków psychoaktywnych, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich, zawodowych wyrażające się m. in. niedojrzałością emocjonalną, problemy we współżyciu z ludźmi, konflikty i trudności adaptacyjne, niezaradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego, upośledzenie umysłowe jednego lub obojga rodziców, śmierć jednego lub obojga rodziców, problemy wychowawcze w środowisku rodzinnym, szkolnym ujawniające się w postaci zachowań buntowniczych, agresywnych, konfliktowych, łamania przez dzieci i młodzież panujących obyczajów, wartości i norm, ucieczki z domów. Czynnikiem sprzyjającym pogłębianiu się niewydolności opiekuńczo-wychowawczej rodzin jest w wielu przypadkach długotrwałe bezrobocie i wynikające z niego ubóstwo. Liczbę rodzin korzystających z pomocy GOPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych obrazuje poniższa tabela:

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego:

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Rodziny niepełne	Rodziny wielodzietne
2011	54	199	45	7
2012	58	205	50	6
2013	56	200	50	4

Istotnym problemem wymagającym szybkiego rozwiązania jest zapewnienie opieki dzieciom całkowicie jej pozbawionym. Dotychczasowy system opieki instytucjonalnej (placówki opiekuńczo-wychowawcze) nie sprawdza się. Pełnoletni wychowankowie nie radzą sobie w dorosłym życiu. Alternatywą dla tej formy opieki są rodzinne domy dziecka i zawodowe rodziny zastępcze. Wychowanie dziecka w warunkach zbliżonych do rodziny naturalnej daje dużo większe szanse na prawidłowy rozwój i jego lepszą przyszłość. W roku 2011 na terenie powiatu nowotarskiego funkcjonowało ogółem 121 rodzin zastępczych w tym: 99 rodzin spokrewnionych z dzieckiem, 14 rodzin niespokrewnionych z dzieckiem, 1 rodzina zawodowa niespokrewniona z dzieckiem o charakterze pogotowia rodzinnego, 6 rodzin

zawodowych niespokrewnionych z dzieckiem wielodzietnych, 1 rodzina zawodowa niespokrewniona z dzieckiem specjalistyczna. Na terenie powiatu nowotarskiego w roku 2013 funkcjonowały dwie placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego: Rodzinny Dom Dziecka w Szaflarach oraz Rodzinny Dom Dziecka w Dursztynie, obydwie Domy prowadzone przez Zgromadzenie Służebnic Matki Dobrego Pasterza z siedzibą w Piasecznie. Z danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie wynika, iż w roku 2013 z terenu Gminy Czarny Dunajec w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych przebywało 4 dzieci.

Pomocy Osobom dotkniętym omawianą problematyką udziela Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. W Ośrodku rodziny mające problemy opiekuńczo-wychowawcze mają do dyspozycji pomoc w formie asystenta rodziny, który wspomaga rodziny w wypełnianiu ich funkcji. Do zadań asystenta rodziny należy w szczególności: opracowywanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i po konsultacji z pracownikiem socjalnym; udzielanie rodzinom pomocy w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego, udzielanie pomocy w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych, wychowawczych z dziećmi, wspieranie aktywności społecznej rodziny, motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, pomoc w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymaniu pracy zarobkowej, podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin, prowadzenie indywidualnych konsultacji dla rodziców i dzieci, prowadzenie dokumentacji podejmowanej pracy z rodziną. W roku 2013 z pomocy asystenta korzystało 9 rodzin z terenu Gminy Czarny Dunajec. Pomoc ta jest świadczona nieodpłatnie dla rodzin, na wniosek pracownika socjalnego po aprobacie Dyrektora GOPS.

Problematyką bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych zajmuje się też m. in. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Nowym Targu, która realizuje następujące zadania: udzielanie dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej, logopedycznej, pomocy w wyborze zawodu; udzielanie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego rodzicom i nauczycielom; wspomaganie rozwoju dziecka; profilaktyka uzależnień, praca z grupami ryzyka; terapia zaburzeń rozwojowych i zachowań dysfunkcyjnych; wspomaganie wychowawczej funkcji rodziny; edukacja prorodzinna. Pomocą w sprawach opiekuńczo-wychowawczych zajmuje się także Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, do którego zadań należy m. in. opieka nad dzieckiem i rodziną.

Dużą aktywność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych wykazują szkoły zatrudniające wykwalifikowaną kadrę pedagogiczną. Wszystkie szkoły podstawowe i

gimnazja realizują szkolne programy profilaktyki. Komenda Powiatowa Policji w Nowym Targu prowadzi Poradnię Resocjalizacyjną, z której pomocy korzystają rodzice i dzieci, które weszły w konflikt z prawem. Dużą rolę w pokonywaniu trudności opiekuńczo-wychowawczych pełni także Wydział Rodzinny i Spraw Opiekuńczych Sądu Rejonowego w Nowym Targu w tym zespół kuratorów zawodowych i społecznych.

4. Niepełnosprawność, długotrwała choroba, starość

Niepełnosprawność jest jednym z poważniejszych zjawisk i problemów współczesnej cywilizacji. Powszechność tego zjawiska stawia przed państwem obowiązek podejmowania działań zapobiegających powstawaniu niepełnosprawności oraz łagodzenia jej skutków. W Uchwale z dnia 1 sierpnia 1997 r. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (M.P. z 13.08.1997 r. Nr 50 poz. 475) Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uznał, że osoby niepełnosprawne, czyli osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi, mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji. Prawa te wynikają z Konstytucji RP, powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Konwencji Praw Dziecka, Standardowych Zasad Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych, aktów prawa międzynarodowego i wewnętrznego. Ustawy kompetencyjne nakładają na organy administracji rządowej i samorządowej określone obowiązki w celu realizacji tych praw.

System opieki nad osobą niepełnosprawną umożliwić powinien rozpoznanie przyczyn niepełnosprawności, diagnozowanie wszystkich potrzeb, a następnie prowadzenie długofalowej i wielopłaszczyznowej terapii zmniejszającej skutki zaistniałej dysfunkcji zdrowotnej, w celu poprawy sprawności potrzebnej do w miarę samodzielnego i aktywnego życia. Osoby niepełnosprawne stanowią w Polsce bardzo liczną społeczność, która liczy ok. 4,5 mln. osób (ponad 14% ogółu ludności).

Problemy osób niepełnosprawnych są złożone i koncentrują się głównie wokół czterech płaszczyzn:

- dostęp do powszechnych świadczeń zdrowotnych i rehabilitacji;
- dostosowanie dla ich potrzeb infrastruktury;
- dostępu do szkolnictwa;
- dostępu do rynku pracy.

W świetle statystyki prowadzonej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej problem niepełnosprawności oraz długotrwałej choroby plasuje się na pierwszej pozycji pod względem ilości rodzin korzystających ze świadczeń. Problem osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy społecznej na przestrzeni trzech ostatnich lat obrazuje poniższa tabela:

Przyznawana pomoc z powodu niepełnosprawności i długotrwałej choroby

Powód trudnej sytuacji życiowej	liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Niepełnosprawność	33	84	43	109	131	117
Długotrwała choroba	102	108	99	342	333	288

Rozwiązywanie problemu osób niepełnosprawnych należy do zadań Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. W ramach struktur starostwa funkcjonuje Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności oraz Środowiskowy Dom Samopomocy „Promyk” dla 30 osób. W Nowym Targu ponadto funkcjonuje Środowiskowy Dom Samopomocy „Chatka” obsługujący również niepełnosprawnych z gmin powiatu nowotarskiego.

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych prowadzą także inne organizacje pozarządowe w tym: Polski Związek Niewidomych, Polski Związek Głuchych, Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, Caritas Polska i in.

Na terenie gminy Czarny Dunajec w Czerwiennem funkcjonuje Szkoła Podstawowa i Gimnazjum z oddziałami integracyjnymi. Szkoły są prowadzone przez Stowarzyszenie Przyjaciół Szkół Katolickich im. Jana Pawła II. Celem placówek jest działalność w zakresie nauki, edukacji, oświaty i wychowania, działania na rzecz osób niepełnosprawnych, pomoc rodzinom i osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, promocja zdrowia, upowszechnianie sportu i kultury fizycznej, organizacja i propagowanie wolontariatu. Działa również Warsztat Terapii Zajęciowej w Odrowążu Podhalańskim - prowadzony od 2002 roku przez Caritas Archidiecezji Krakowskiej przeznaczony dla 35 osób niepełnosprawnych. Uczestnicy pochodzą z sześciu gmin powiatu. Liczba chętnych do zajęć przekracza ilość dotowanych miejsc, co skłaniało podmiot prowadzący do zorganizowania kolejnych zajęć w nowych pracowniach.

Problemy, które należy niwelować, na jakie napotykają osoby niepełnosprawne, to bariery urbanistyczne, architektoniczne i komunikacyjne. Wśród problemów zasygnalizowanych przez Polski Związek Niewidomych wymienić można:

- parkowanie samochodów na ciągach pieszych;
- ustawianie reklam i skrzynek na ciągach pieszych;

- zainstalowanie na przejściach dla pieszych sygnalizacji dźwiękowej;
- montaż przed przejściami dla pieszych specjalnej, wypukłej kostki brukowej.

Osobną kwestię stanowi opieka nad seniorami. Jednym z głównych problemów społecznych współczesnego świata jest starzenie się społeczeństwa. O procesie starzenia się można mówić wówczas, gdy udział ludności powyżej 65 roku życia przekracza 7% populacji.

Procesu demograficznego, starzenia się nie można zahamować, ale można rozpocząć edukację mającą na celu uświadomienie nieodwracalności procesu starzenia się oraz wypełnić życie satysfakcjonującą aktywnością społeczną. Należy mieć na uwadze, że aktywność jest czynnikiem najskuteczniej hamującym starzenie i zapewnia długość samodzielną. Starzenie społeczeństwa ma tendencje wzrostowe, a zatem obliguje do ustawicznego modyfikowania i wzmacniania instrumentów polityki społecznej na szczeblu samorządowym.

Do zadań własnych gminy należy realizacja usług opiekuńczych. Zgodnie z zapisem art. 50 ustawy o pomocy społecznej usługi te należą się:

- osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona,
- osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie zamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić.

Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspakajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zalecaną przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przyznając usługi opiekuńcze ustala ich zakres, okres przez jaki będą świadczone i miejsce świadczenia.

Usługi opiekuńcze świadczone są codziennie od poniedziałku do piątku w zakresie:

- pomocy w zaspakajaniu codziennych potrzeb życiowych,
- opieki higienicznej,
- zalecanej przez lekarza pielęgnacji oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktu z otoczeniem. Na gminy Czarny Dunajec pomocy osobom starszym udziela Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który zapewnia świadczenie usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych jako zadania własne Punktu Opieki nad Chorym w Domu. Z tej formy pomocy korzystało w roku 2011 - 9 osób w roku 2012 - 12 osób, w roku 2013 - 8 osób. Z kolei osoby ubiegające się o umieszczenie w domach pomocy społecznej kierowane są do tego rodzaju placówek znajdujących się na terenie powiatu nowotarskiego w Rabce i Zaskalu. Osoby ze schorzeniami układu nerwowego kierowane są do Domu Pomocy Społecznej w

Żegiestowie, Częstochowie i in.. Skierowanie do domów pomocy społecznej wydaje GOPS po uprzednim skompletowaniu dokumentów. Do domów pomocy mogą być kierowane osoby w podeszłym wieku lub z ustalonym stopniem niepełnosprawności, które nie mogą samodzielnie funkcjonować w środowisku. Opłatę za pobyt w DPS ponosi mieszkaniec do wysokości 70 proc. jego dochodu, rodzina, w pierwszej kolejności mąż i zstępni oraz gmina, która skierowała osobę do DPS, w wysokości różnicy między średnim miesięcznym kosztem utrzymania a opłatami wnoszonymi przez mieszkańca i jego rodzinę. Zatem w świetle obowiązujących przepisów należy pokrywać pełny koszt utrzymania (ok. 2500 zł.), z czego część pokrywa pensjonariusz ze świadczeń emerytalno-rentowych, różnicę pokrywa rodzina, a w razie trudnej sytuacji rodziny – gmina. Z terenu Gminy Czarny Dunajec przy odpłatności przez gminę z usług DPS-u w roku 2013 korzystało 11 osób.

Osoby przewlekle chore korzystają z pomocy Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego przy Podhalańskim Szpitalu Specjalistycznym im. Jana Pawła II. Zadaniem Zakładu jest objęcie pacjenta całodobową opieką i pielęgnacją, kontynuacja leczenia osób przewlekle chorych oraz osób, które przebyły leczenie szpitalne, mają ukończony proces diagnozowania, leczenia operacyjnego lub intensywnego leczenia zachowawczego i nie wymagają już dalszej hospitalizacji w oddziale szpitalnym, jednak ze względu na stan zdrowia i pogłębiającą się niepełnosprawność, oraz brak możliwości samodzielnego funkcjonowania w środowisku domowym wymagają stałego nadzoru lekarskiego, profesjonalnej pielęgnacji i rehabilitacji, w szczególności poprzez: opiekę lekarską, opiekę pielęgniarstwa, usprawnienie ruchowe i działania rehabilitacyjne, leczenie farmakologiczne, zapewnienie niezbędnych konsultacji specjalistycznych, zapewnienie niezbędnych badań diagnostycznych, ustalenie i stosowanie diety zapobieganie powikłaniom wynikającym z procesu chorobowego i unieruchomienia, zmniejszenie skutków upośledzenia ruchowego i przygotowanie do życia w społeczeństwie. W szpitalu funkcjonuje także Oddział Medycyny Paliatywnej.

Działania na rzecz osób starszych są realizowane przez organizacje pozarządowe m. in wspomniany Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, który oprócz cyklicznych spotkań, kasy zapomogowej, organizuje też wycieczki i pielgrzymki.

5. Potrzeba ochrony macierzyństwa

Wśród klientów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej znajdują się kobiety w ciąży i wychowujące małe dzieci, znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej, które korzystają z pomocy w formie zasiłków okresowych i jednorazowych. Ilość rodzin korzystających z tej formy pomocy na przestrzeni ostatnich trzech lat przedstawia poniższa tabela:

Przyznawana pomoc z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa w tym wielodzietności

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	94	612
2012	98	622
2013	104	650

Obecnie kobiety, które urodzą dziecko i wychowują dzieci korzystają ze świadczeń wynikających z ustawy o świadczeniach rodzinnych.

W Polsce jednym z istotnych elementów w polityce społecznej oraz gospodarczej państwa jest prawo pracy. Aby pomóc kobiecie w ciąży powinno ono godzić życie rodzinne z pracą zawodową. Prawo pracy zasługuje na pozytywną ocenę przedstawiając kobiecie jej prawa jako pracownicy. Jednak to, co na papierze jest zapisane nie zawsze jest przestrzegane. Pracodawcy mimo rygorystycznych przepisów wciąż czują się bezkarni łamiąc prawo kobiet w ciąży. Kobieta by utrzymać pracę jest w stanie podpisać wszelkie zobowiązania. Jednocześnie czuje się ona bezradna wobec takiej sytuacji, ponieważ musi dokonać wyboru albo praca albo dziecko. Zdarza się także, że ochrona trwałości zatrudnienia ze względu na ciążę i urodzenie dziecka, jaka przysługuje kobiecie w ciąży kończy się wraz z zakończeniem urlopu macierzyńskiego lub urlopu wychowawczego.

Rolą pracownika socjalnego i innych osób działających na rzecz rodzin powinno być uświadamianie kobiet o ich prawach, zachęcanie ich do walczenia z nieuczciwymi pracodawcami oraz informowanie odpowiednich instytucji o łamaniu prawa.

Osobne miejsce w działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej zajmuje realizacja rządowego programu „Karta Dużej Rodziny”, adresowanego do rodzin wielodzietnych. Rodzina wielodzietna to rodzina, w której jest troje lub więcej dzieci. W Polsce jest ponad milion rodzin wielodzietnych. Łącznie stanowią one grupę ponad pięciu milionów obywateli.

212. miejsce na 224 kraje świata — to pozycja Polski pod względem dzietności określona w raporcie Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). Dane te jednak nie powinny dziwić, skoro koszt utrzymania jednego dziecka jest dla wielu polskich rodzin nie do uniesienia. Z opublikowanego raportu Centrum im. Adama Smitha wynika, że koszt wychowania jednego dziecka (do osiągnięcia przez nie dwudziestego roku życia) wynosi w

przybliżeniu 176 tys. zł, natomiast dwójki dzieci — 317 tys. Łatwo przy tym obliczyć, jakie sumy na wychowanie swoich pociech muszą wyasygnować rodzice trojga lub więcej dzieci.

Brak zastępowalności pokoleń spowoduje nie tylko kryzys biologiczny narodu, ale również ekonomiczny i gospodarczy. Tak więc duże rodziny powinny być traktowane jako narodowy skarb i dobrze pojmowany państwowy interes. Inaczej rzecz ujmując – patriotyzm.

Prawidłowe funkcjonowanie rodziny wymaga odpowiednich warunków, o które jest niełatwo, zwłaszcza w rodzinie wielodzietnej. „Najważniejszą cechą rodziny jako grupy pierwotnej, jest więź uczuciowa łącząca jej członków” i z całą pewnością w kochającej się rodzinie łatwiej znosi się trudności codziennego życia, do takiej rodziny wraca się z radością, mając przekonanie, że znajdzie się w niej zrozumienie, oparcie, odprężenie i odpoczynek. „W trudnej sytuacji współczesnego życia rodzina powinna spełniać szczególną funkcję niwelowania wstrząsów. Powinna ona chronić dorastające pokolenie przed zbyt brutalnym zetknięciem z rzeczywistością, powinna być również nosicielem kultury w środowisku, w którym dziecko żyje”. Niestety wielodzietność rodzin sprawia, iż znajdują się one w znacznie trudniejszej sytuacji materialnej i społecznej niż rodziny małodzietne.

Jak wynika z analizy materiałów Sejmowej Komisji ds. Rodzin, rodziny wielodzietne należą do najuboższej grupy ludności. Obecnie sytuacja bytowa tych rodzin jest bardzo trudna i z roku na rok ulega pogorszeniu. Wobec braku konkretnej polityki prorodzinnej, a w szczególności dotyczącej rodzin wielodzietnych, odpowiedzialność i obowiązek niesienia pomocy tym rodzinom spada na gminy, Kościół i organizacje pozarządowe.

Rodziny wielodzietne ponoszą trud wychowania sporej części młodego pokolenia, lecz nie otrzymują w zamian od państwa oczekiwanego wsparcia, które rekompensowałoby ten wysiłek. Wsparcie to powinno być nie tylko prostą rekompensatą, lecz poważną inwestycją społeczną w wychowanie dzieci i młodzieży.

Mając powyższe na uwadze rząd opracował i wdrożył program Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny realizowany bezpośrednio przez samorządy gminne. Program skierowany jest do rodzin wielodzietnych, wychowujących troje i więcej dzieci. Na jego podstawie rodziny mogą nabyć uprawnienia do Karty Dużej Rodziny. Karta przysługuje rodzinie niezależnie od dochodu i na jej podstawie rodziny mogą korzystać z uprawnień jakie znajdują się w katalogu ulg i zwolnień zamieszczonego są na stronie internetowej MPiPS www.mpips.gov.pl. Na terenie Gminy Czarny Dunajec program jest realizowany przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, w którym od 16 czerwca 2014 r. do końca października zostało wydanych - 57 rodzinom - 311 Kart Dużej Rodziny.

6. Przemoc w rodzinie

Przemoc domowa przez wiele lat nie była w Polsce nazywana po imieniu. Używaliśmy różnorodnych określeń: „awantury domowe”, „kłótnie rodzinne”, „nieporozumienia małżeńskie” itd. Do dnia dzisiejszego funkcjonuje stereotyp niewtrącania się w czyjeś „sprawy rodzinne”. Tymczasem tuż za ścianą może latami dochodzić do rodzinnych tragedii. Przemoc domowa, zwana też przemocą w rodzinie, to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie skierowane przeciw członkowi rodziny, które narusza prawa i dobra osobiste powodujące cierpienia i szkody. Przemoc w rodzinie może mieć miejsce we wszystkich warunkach społecznych. Nie zależy ani od statusu społecznego, ani od poziomu wykształcenia, ani od kondycji materialnej domowników. Obserwuje się jednak, że w środowiskach o niższym statusie społecznym częściej spotykamy się z tzw. przemocą gorącą, przepełnioną wybuchami agresji, wściekłością, brutalnością, mającą bardzo gwałtowny przebieg. Policja interweniuje najczęściej w takich właśnie przypadkach. Natomiast w środowiskach o wysokim statusie społecznym częściej można spotkać się z tzw. przemocą chłodną, bardziej wyrafinowaną, nie pozostawiającą żadnych widocznych śladów.

Przemoc – to, krótko mówiąc, każde zachowanie, które poniża drugą osobę, narusza jej prawa i powoduje psychiczne lub fizyczne cierpienie.

Wyróżnić można kilka rodzajów przemocy:

Przemoc fizyczna – wszelkiego rodzaju działania bezpośrednie działaniach użyciem siły, których rezultatem są nieprzypadkowe urazy, np. popychanie, obezwładnienie, policzkowanie, kopanie, duszenie.

Przemoc psychiczna – działania prowadzące do zniszczenia pozytywnego obrazu własnej osoby, np. wyśmiewanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzenie, narzucanie własnych poglądów, ciągłe krytykowanie, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów rozmyślnych innymi ludźmi, stosowanie gróźb, szantażowanie.

Wykorzystywanie seksualne – wymuszanie różnego rodzaju zachowań w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy, np. nieakceptowanych praktyk seksualnych.

Przemoc ekonomiczna – działania prowadzące do całkowitego uzależnienia finansowego od sprawcy, np. poprzez odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwienie podjęcia pracy, zaciąganie kredytów wbrew woli współmałżonka.

Zaniedbywanie – ciągłe niezaspokajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych.

Przyjrzyjmy się zatem w jaki sposób zagadnienie przemocy domowej wygląda na terenie gminy Czarny Dunajec. Ze statystyk prowadzonych przez Komendę Powiatową Policji w

Nowym Targu wynika, iż w latach 2012 i 2013 r. odnotowano łącznie 231 interwencji domowych w tym 47 dotyczyło przemocy w rodzinie. Liczba pokrzywdzonych w wyniku doznawanej przemocy domowej wyniosła 67, w tym 48 kobiet i 6 mężczyzn. Liczba pokrzywdzonych małoletnich dzieci wyniosła 13. Liczba sprawców znajdujących się w chwili popełnienia czynu pod wpływem alkoholu wyniosła 27. Ponadto Komenda Powiatowa Policji skierowała 27 wniosków o zastosowanie leczenia odwykowego do Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, a 47 spraw do GOPS. Z terenu Gminy Czarny Dunajec w roku 2013 trzy rodziny (łącznie 6 osób) schroniły się w Powiatowym Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Nowym Targu, z którym Gmina miała podpisane stosowne porozumienie.

Gmina Czarny Dunajec realizuje zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie zgodnie z opracowanym w 2010 roku dokumentem pod nazwą „Gminny System Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” zatwierdzonym Uchwałą Nr XXXIV/334/10 Rady Gminy Czarny Dunajec z 10 marca 2010 r. (z późn. zm.). Celem głównym programu jest zmniejszenie rozmiaru przemocy w rodzinach mieszkających na terenie gminy oraz skutków stosowania przemocy. Realizacja celu głównego będzie możliwa poprzez cele szczegółowe, w tym:

- podniesienie świadomości i wrażliwości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie,
- zwiększenie dostępności i efektywności podejmowanych działań profilaktycznych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- zapewnienie kompleksowej pomocy osobom doznającym przemocy,
- zintegrowanie środowisk i skoordynowanie działań lokalnych w tym obszarze.

W Gminie Czarny Dunajec działa Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Skład Zespołu Interdyscyplinarnego w Czarnym Dunajcu przedstawia się następująco:

- pięciu przedstawicieli Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnym Dunajcu,
- koordynator GKPR AiN,
- przedstawiciel Policji,
- siedemnastu przedstawicieli oświaty,
- kurator sądowy,
- przedstawiciel służby zdrowia.

Zespół Interdyscyplinarny odbył :
w 2011 roku – 6 spotkań

w 2012 roku - 21 spotkań

w 2013 roku - 4 spotkania

W siedzibie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej funkcjonuje Punkt Informacji, Wsparcia i Pomocy dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie. Jest to miejsce, w którym osoba będąca ofiarą przemocy domowej może uzyskać niezbędną pomoc prawną, psychologiczną, informacyjną w zakresie działalności innych instytucji przeciwdziałających przemocy w rodzinie.

Liczba osób korzystających z pomocy Punktu Informacji, Wsparcia i Pomocy dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie

Rok	Liczba osób
2011	18
2012	12
2013	35

Na przestrzeni ostatnich trzech lat można zauważyć przyrost osób udających się do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, w którym usytuowany jest punkt wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, co świadczy o skali problemu, jak również coraz większej świadomości w zakresie poszukiwania pomocy. Dopełnieniem tej statystyki jest wynik ankiety przeprowadzonej wśród sołtysów, nauczycieli, stowarzyszeń i in. gdzie prawie 50 % respondentów wskazuje przemoc w rodzinie jako istotny problem na równi z problemem uzależnień, pomocy osobom niepełnosprawnym oraz osobom nieradzącym sobie z opieką i wychowaniem dzieci. Należy zatem położyć duży nacisk na edukację społeczeństwa o przysługujących prawach w zakresie ochrony przed przemocą w rodzinie.

7. Alkoholizm i Narkomania

Uzależnienie od alkoholu – alkoholizm – to choroba polegająca na utracie kontroli nad spożywaniem alkoholu, zmianie tolerancji na alkohol, występowaniu „przymusu picia”, obecności objawów abstynencyjnych i podporządkowaniu całego swojego życia alkoholowi.

Choroba ta doprowadza do destrukcji życia alkoholika i jego rodziny. Alkoholizm jest negatywnym zjawiskiem, chorobą społeczną, która powoduje:

- szkody występujące u osób pijących,
- szkody występujące u członków rodzin alkoholowych,
- alkoholową dezorganizację środowiska pracy,
- naruszenia prawa i porządku przez osoby nietrzeźwe,
- wypadkowość i liczne urazy spowodowane nadużywaniem alkoholu,

Koszty alkoholizmu ponosi całe społeczeństwo. Składają się na to usługi świadczone na rzecz osób pijących alkohol, koszty związane z działaniami organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości podejmowanymi w celu ochrony innych osób przed szkodami spowodowanymi przez pijących, koszty ponoszone przez system ubezpieczeń społecznych, koszty ponoszone przez pracodawców w związku absencją bądź spadkiem wydajności pracy osób pijących. Z alkoholizmem wiąże się wiele tragedii rodzinnych, których nie można przeliczyć na złotówki.

Poniższa tabela obrazuje ilość rodzin i osób żyjących w rodzinach z problemem alkoholowym, korzystających z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnym Dunajcu.

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	16	49
2012	14	52
2013	18	50

Osoby uzależnione i wyrządzające swoim piciem poważne szkody społeczne, a nie chcące dobrowolnie poddać się leczeniu odwykowemu powinny być zgłoszone do Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w celu wszczęcia procedury sądowej zobowiązującej do leczenia. Do zadań Komisji, wynikających z ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. z 2007 r. Nr 70 poz. 473 ze zm.), należy w szczególności :

- inicjowanie, współpraca przy opracowaniu, opiniowanie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

- wydawanie opinii o zgodności lokalizacji punktu sprzedaży napojów alkoholowych z uchwałami rady gminy w sprawie – liczby punktów sprzedaży oraz zasad ich usytuowania
- podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego
- prowadzenie rozmów z członkami rodzin osoby uzależnionej od alkoholu, zmierzających do podejmowania przez nich leczenia współuzależnienia.

Corocznie uchwalany jest Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Czarny Dunajec.

Celami Strategicznymi Programu na 2013 rok są:

1. Zapobieganie powstawaniu nowych problemów alkoholowych i narkomanii.
2. Zmniejszenie rozmiarów problemów, które aktualnie występują.
3. Ulepszenie sposobów niezbędnych do radzenia sobie już z istniejącymi problemami.
4. Zwiększanie dostępności i skuteczności terapii dla uzależnionych i ich rodzin.
5. Budowanie skutecznych form ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Do głównych kierunków działań należy:

1. Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem,
2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i narkomania, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,
3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć
4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych i narkomanii,
5. Kontrola przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń przez przedsiębiorców sprzedających napoje alkoholowe zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi i uchwałą Rady Gminy.

W ramach realizacji przedmiotowego programu w roku 2013 na terenie gminy funkcjonowało 36 świetlic opiekuńczo wychowawczych i środowiskowych prowadzących działalność w szkołach podstawowych i gimnazjach. Świetlice stanowiły element systemu pomocy rodzinom i odegrały bardzo ważną rolę w procesie pomagania dzieciom, zwłaszcza z rodzin dysfunkcyjnych. Świetlice zapewniały dzieciom pomoc w nauce, organizację czasu

wolnego, rozwój zainteresowań, organizację zabaw i zajęć sportowych. Średniotygodniowo w zajęciach oferowanych przez świetlice brało udział 476 uczniów.

W zakresie poradnictwa na terenie Gminy funkcjonuje Punkt Konsultacyjny Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii. W punkcie dyżury prowadzi psycholog. Dyżury psychologa w Punkcie odbywały się w każdy wtorek od godziny 12.00 – 16.00. Zadaniem psychologa w Punkcie było w szczególności:

- rozpoznawanie alkoholizmu, narkomanii,
- rozpoznawanie przemocy fizycznej i psychicznej, przemocy domowej związanej z nadużywaniem alkoholu i narkotyków,
- motywowanie nadużywających do podjęcia leczenia,
- opiniowanie spraw wykorzystywanych we wnioskach kierowanych do sądu o poddanie leczeniu odwykowemu,
- rozmowy wspierające dla członków rodzin uzależnionych poprzez wsparcie emocjonalne i informacyjne. W roku 2013 zostało przyjętych na rozmowę: 26 „nowych” klientów uzależnionych i współuzależnionych, 10 klientów z poprzednich lat (kontynuacja konsultacji psychologicznych). Na leczenie dobrowolne zdecydowało się 11 osób.

W Punkcie Konsultacyjnym dyżury prowadzi również pedagog szkolny. Praca pedagoga w roku 2013 - zgodnie z zawartymi umowami - odbywała się przez okres 10 miesięcy. Dyżury odbywały się w każdą środę od 10.00-17.00 w ramach stałych dyżurów. Doradza pomoc pedagogiczna prowadzona była w tym Punkcie na bieżąco w miarę zgłaszanych problemów przez dyrektorów szkół, nauczycieli, rodziców, bądź pracowników GOPS w Czarnym Dunajcu. Nawiązana została współpraca ze szkołami z terenu gminy Czarny Dunajec. Pedagog szkolny, w zależności od zgłaszanego problemu, podejmował stosowne działania. Pomoc prowadzona była w formie indywidualnych spotkań z uczniem, jego rodzicami. Kolejnym krokiem najczęściej podejmowanym były konsultacje z nauczycielami oraz dyrektorami szkół. Po rozeznaniu problemu często były prowadzone spotkania z rodzicami, potem z dzieckiem, a następnie wspólne spotkania rodziców i dziecka w celu konfrontacji stanowisk i wspólnego wypracowania rozwiązania problemu.

W bieżącej pracy pedagoga znalazły się poniżej wymienione działania pomocowo - profilaktyczne:

- 50 konsultacji indywidualnych z rodzicami (w formie porad, wsparcia w procesie wychowawczym, wypracowanie strategii postępowania w sytuacjach kryzysowych, wsparcie w sytuacjach traumatycznych, wsparcie dla rodziców zastępczych, instruktaż do pomocy dydaktycznej),

- 9 rozmów ze zgłoszonymi uczniami (pogłębienie samoświadomości, swoich myśli, uczuć, motywów zachowań, społecznie akceptowanych sposobów zaspakajania potrzeb, wyznaczenie celów życiowych oraz omówienie strategii ich osiągnięcia),
- 31 rozmów z dyrektorami szkół i nauczycielami (organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej, rozwiązywanie problemów wychowawczo-dydaktycznych, wsparcie rodzin niewydolnych wychowawczo i/lub z problemem alkoholowym),
- 1 wizyta w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Targu,
- 17 rozmów z przedstawicielami GOPS,
- 6 konsultacji z kuratorem sądowym w Nowym Targu,
- 4 konsultacje z psychologiem z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Nowym Targu,
- 4 konsultacje w Specjalnym Ośrodku Szkolno Wychowawczym w Zakopanem i w Nowym Targu.

Punkt Konsultacyjny współpracował z :

- Oddziałem Terapii Uzależnienia od Alkoholizmu przy Szpitalu w Nowym Targu,
- Oddziałem Leczenia Alkoholowych Zespołów Abstynencyjnych,
- Komisariatem Policji w Czarnym Dunajcu,
- Szkołami z terenu Gminy Czarny Dunajec,
- Gminnym Zespołem Oświatowym w Czarnym Dunajcu,
- Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Czarnym Dunajcu,
- Państwowym Powiatowym Inspektorem Sanitarnym w Nowym Targu.

Ponadto na terenie Gminy funkcjonował Punkt Konsultacyjny Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Nowym Targu. Zajęcia w Punkcie prowadzone były przez trzy wykwalifikowane osoby pracujące w Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Nowym Targu : pedagoga, psychologa i logopedę.

Przeprowadzono szkolenia dla nauczycieli pt. „Indywidualna pomoc dziecku z rodziny z problemem alkoholowym” oraz szkolenie sprzedawców napojów alkoholowych. Dla uczniów szkół przeprowadzono warsztaty socjoterapeutyczne. Zajęcia odbyły się z młodzieżą w Szkole Podstawowej i w Gimnazjum w Czarnym Dunajcu i Piekelniku. Spotkania odbywały się po 2 godziny lekcyjne tygodniowo w każdej z grup. Łącznie zrealizowano 40 godzin zajęć socjoterapeutycznych, w tym 36 godzin zajęć grupowych oraz 4 godziny rozmów indywidualnych z uczniami. W programie wzięło udział 18 uczniów ze Szkoły w Czarnym Dunajcu i 16 uczniów ze Szkoły w Piekelniku. Grupa docelowa to: uczniowie klasy 1 i 2 gimnazjum, młodzież sprawująca trudności wychowawcze, mająca kłopoty z adopcją, bądź objęta nadzorem kuratora.

Sfinansowano obóz terapeutyczny dla trudnej młodzieży. W obozie brało udział 15 dzieci i młodzieży z terenu gminy Czarny Dunajec. Dzieci i młodzież wybierano z rodzin zaopiekowanych przez tutejszy Punkt po konsultacji z pedagogiem szkolnym i psychologiem pracującymi w tutejszym Punkcie oraz pracownikami socjalnym GOPS Czarny Dunajec.

W ramach środków z Gminnego Programu Profilaktyki zrealizowano wycieczki, podczas których uczniowie mieli możliwość oderwania się od trudnej, niejednokrotnie patologicznej rzeczywistości. Wyjazd i uczestniczenie w ciekawych zajęciach prowadzonych przez pedagogów było dla uczniów szansą na budowanie właściwych relacji koleżeńskich. Uczniowie uczyli się rozwiązywania sytuacji konfliktowych, właściwego reagowania w sytuacjach, kiedy górę biorą emocje. Zajęcia te pokazały im również jak pożytecznie i ciekawie można spędzić swój wolny czas. Poprzez aktywną organizację czasu wolnego dzieci i młodzieży z terenu Podhala udało się przeciwdziałać patologiom społecznym. Podczas wycieczek rozwinęła się empatia wśród dzieci, a także zwiększyło się poczucie wartości uczniów, którzy często czuli się odrzuceni i niepotrzebni w środowisku, w którym mieszkają.

W ramach realizacji programu „Śpiewajmy Panu” odbył się dziesiąty gminny konkurs pieśni religijnej i towarzyszący mu konkurs plastyczny „Radość Tworzenia” w placówkach: Publicznej Szkoły Podstawowej nr 1 SPSK im. Św. A. Boboli, Publicznego Gimnazjum SPSK im. Św. St. Biskupa i Męczennika w Starem Bystrem. Szkoły te oraz Punkt Profilaktyki ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii byli organizatorami X Gminnego Konkursu Pieśni Religijnej „Śpiewajmy Panu”, dedykowanemu osobie św. Jana Pawła II, a także św. Maryji, który odbył się w dniu 9 maja 2013 r. w Publicznym Gimnazjum SPSK w Starem Bystrem.

Oprócz wielu oddziaływań profilaktyczno-wychowawczych zrealizowano w gminnych gimnazjach kompleksowo program profilaktyczny adresowany do młodzieży.

W ramach programu prowadzone były następujące działania:

- Zajęcia profilaktyczne w szkołach gimnazjalnych na terenie Gminy Czarny Dunajec,
- Zajęcia w klasach 1-3 gimnazjum w Starem Bystrem oraz w Czerwiennym,
- Rozmowy indywidualne z uczniami,
- Rozmowy indywidualne z nauczycielami,
- Interwencje terapeutyczne wobec uczniów z problemami,
- Diagnoza problemów wśród uczniów (uzależnienia, współuzależnienia).

W ostatnich latach daje się zaobserwować wyraźny wzrost skali problemów wynikających z zażywania narkotyków. Dzieje się tak głównie za sprawą młodzieży, choć

docierają także sygnały o wzroście zainteresowania narkotykami przez osoby dorosłe. Pojawiły się nowe substancje odurzające, a także nowe wzory ich zażywania. Od 1997 roku wyraźnie zmniejsza się liczba osób używających narkotyków dożylnie (np. „polskiej heroiny”). Zdziałał tu prawdopodobnie głównie lęk przed zarażeniem wirusem HIV. Generalnie jednak od początku lat dziewięćdziesiątych odsetek uczniów sięgających po narkotyki wzrósł znacznie osiągając średni poziom europejski.

W ramach Gminnego Punktu Profilaktyki są prowadzone zajęcia w szkołach jak również konsultacje w zakresie przeciwdziałania narkomanii. Realizacja programu obejmuje następujące zagadnienia:

- pogłębianie zrozumienia czym są narkotyki w życiu człowieka,
- problem uzależnienia od narkotyków,
- sygnały ostrzegawcze związane z nadużywaniem narkotyków,
- znaczenie zasad komunikacji interpersonalnej,
- prowadzenie zajęć motywacyjnych,
- budowanie poczucia własnej wartości,
- umiejętność radzenia sobie ze stresem.

W najbliższym dziesięcioleciu w Polsce konieczne wydaje się podjęcie bardziej radykalnej walki ze zjawiskiem narkomanii. Siła narkotyku tkwi w mocy zawartych w nim trucizn oraz ich ujemnych oddziaływaniach na sferę fizyczną i psychiczną człowieka. Potrzeba zainteresowania społeczeństwa narkomanią jest coraz większa, z uwagi na konieczność zapobiegania jej. Leczenie jest bardzo trudne, a wyniki kuracji nie dają podstaw do zbyt dużego optymizmu. Zasadniczej roli nabierają więc zagadnienia profilaktyki, w tym jak najszerzej edukacji dzieci, młodzieży i wychowawców. W ostatnim dziesięcioleciu w Polsce konieczne wydaje się podjęcie bardziej radykalnej walki ze zjawiskiem narkomanii i nadużywania innych środków psychoaktywnych. W 2010 r. kraj i powiat nowotarski zderzył się ze zjawiskiem sprzedaży tzw. „dopalaczy”, które były dostępne w obrocie handlowym. Zdecydowane działanie na poziomie rządu pozwoliło zmarginalizować to zjawisko, nie mniej jednak problem może w przyszłości powrócić pod taką czy inną postacią. Potrzeba zainteresowania społeczeństwa narkomanią jest coraz większa, z uwagi na konieczność zapobiegania jej. Leczenie jest bardzo trudne, a wyniki kuracji nie dają podstaw do zbyt dużego optymizmu. Zasadniczej roli nabierają więc zagadnienia profilaktyki, w tym jak najszerzej edukacji dzieci, młodzieży, rodziców, nauczycieli i wychowawców.

Część II. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Wprowadzenie.

Wszystkie działania podejmowane w ramach lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych powinny spełniać następujące przesłanki:

1. Zapewnienie warunków do partnerskiej współpracy instytucji samorządowych z organizacjami pozarządowymi.
2. Preferowanie rozwiązań systemowych i interdyscyplinarnych, pozwalających na kompleksowe działania.
3. Preferowanie działań opartych o realizację konstytucyjnej zasady pomocniczości.
4. Preferowanie programów zmierzających do aktywizacji społecznej mieszkańców i sprzyjających ich samoorganizowaniu się.
5. Organizowanie działań w oparciu o profesjonalnie wykształconych pracowników służb społecznych.
6. Preferowanie rozwiązań środowiskowych przed instytucjonalnymi.
7. Preferowanie długofalowych działań opartych na pracy socjalnej przed doraźnymi rozwiązaniami finansowymi.
8. Organizowanie działań w formie projektów nakierowanych na zaspokajanie konkretnej potrzeby lub potrzeb konkretnej grupy mieszkańców.

Realizacja strategii powinna przebiegać poprzez tworzenie i wdrażanie konkretnych programów działania i projektów socjalnych zgodnie z przyjętymi celami i kierunkami działań w oparciu o założone wskaźniki.

Rozdział I. Wizja przyszłości i cel nadrzędny (misja) Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

1. Wizja

Wizja nie jest terminem jednoznacznym. W teorii i praktyce kierowania wizja definiowana jest jako „pozytywne wyobrażenie przyszłości organizacji lub osoby, wyprowadzone na podstawie uznawanych wartości i idei, z którego wywodzą się cele i plany działania”. Wizja powinna być sformułowana w sposób jasny i czytelny dla przeciętnego mieszkańca. Należy mieć na uwadze, że treść wizji nie powinna być zbiorem nierealnych życzeń. Wizja rozwoju jest określeniem takiego obrazu gminy, jaki chcielibyśmy osiągnąć za pięć lat. Wizja określa bardzo ogólnie dlaczego działamy, dokąd zmierzamy, jakie chcemy osiągnąć cele. W Strategii Rozwoju Gminy jak również Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarny Dunajec wizję sformułowano w następujący sposób:

Czarny Dunajec w 2020 roku jest gminą przyjazną i atrakcyjną do życia, pracy oraz wypoczynku i rekreacji, w pełni wykorzystującą swój turystyczny potencjał poprzez łączenie walorów krajobrazowo-przyrodniczych oraz bogactwa regionalnej kultury i tradycji, dbającą o rozwój trwały i zrównoważony, stwarzającą dogodne warunki dla swoich mieszkańców oraz gości

2. Cel nadrzędny (misja).

Misja to nadrzędny cel przedsięwzięcia – cel, który motywuje ludzi zaangażowanych w przedsięwzięcie i jednoczy grupy. Niezależnie od momentu, w którym nastąpi sformułowanie misji, proces jej określania sprowadza się w zasadzie do odpowiedzi na kilka fundamentalnych pytań: po co istnieje gmina, dla kogo istnieje, co chcemy zrobić, kto jest naszym klientem, jakie są jego potrzeby, co chcemy mu zaoferować, dokąd zmierzamy? W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarny Dunajec misję sformułowano w następujący sposób:

Polityka społeczna prowadzona przez samorząd lokalny gminy Czarny Dunajec zapewnia naszym mieszkańcom poczucie bezpieczeństwa, kompleksową opiekę nad rodziną, wspomaga najsłabszych, służy rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz umożliwia pełne uczestnictwo w życiu społeczności lokalnej.

Rozdział II. Pozycja strategiczna Gminy Czarny Dunajec. Analiza SWOT

Analiza SWOT pozwala ocenić wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwoju. Pozwala na wyznaczenie priorytetów i dostarcza „drogowskazów” do działania. Opiera się na diagnozie i grupuje problemy na słabe i mocne strony oraz szanse i zagrożenia. Jej schemat klasyfikacyjny wygląda następująco:

1. wewnętrzne pozytywne – mocne strony (Strengths)
2. wewnętrzne negatywne – słabe strony (Weaknesses)
3. zewnętrzne pozytywne – szanse (Opportunities)
4. zewnętrzne negatywne – zagrożenia (Threats)

Mocne strony – to obszary, gdzie obecne działania i stosowane metody oceniamy jako skuteczne wobec aktualnych i przyszłych potrzeb. To zjawiska pozytywne z punktu widzenia możliwości kształtowania rozwoju gminy, na które bezpośredni wpływ ma sama gmina.

Słabe strony – to obszary występowania słabości w odniesieniu do obecnych i przyszłych potrzeb oraz przeszkód w wykorzystywaniu szans. To zjawisko ograniczające możliwości rozwoju, na które bezpośredni wpływ ma sama gmina.

Szanse – to obszary, które mogą wspierać nasze przewidywane działania i mają korzystny wpływ na rozwój gminy. To zjawisko pozytywne z punktu widzenia możliwości kształtowania rozwoju gminy, występowanie którego jest uwarunkowane czynnikami leżącymi poza możliwościami bezpośredniego wpływu gminy.

Zagrożenia – to obszary, które będą miały niekorzystny wpływ na rozwój gminy i na przewidywane działania. To zjawisko negatywne z punktu widzenia możliwości kształtowania rozwoju gminy, występowanie którego jest uwarunkowane czynnikami leżącymi poza możliwościami bezpośredniego wpływu gminy.

Ocena potencjału w aspekcie słabych i mocnych stron pozwala na określenie siły i słabości gminy w zakresie analizowanych sfer społecznych. Silny potencjał to baza umożliwiająca budowanie strategii, słabości to problemy i ograniczenia, które należy pokonać. Zagrożenia to ostrzeżenie przed niepożądanym rozwojem warunków zewnętrznych, szanse to wsparcie i inspiracje dla lokalnej polityki społecznej. W toku dyskusji zespołu zadaniowego opracowującego niniejszą strategię dokonano analizy SWOT zamieszczonych poniżej obszarów.

PROBLEM BEZROBOCIA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - działalność Powiatowego Urzędu Pracy; - funkcjonowanie systemu umożliwiającego odbywanie stażu w zakładach pracy; - możliwość wykonywania prac społecznie użytecznych, - rozwinięta sieć usług PUP, znaczna liczba realizowanych programów na rzecz osób bezrobotnych (w tym finansowanych ze środków unijnych); - realizacja programów przeciwdziałających bezrobociu a sprzyjających aktywizacji zawodowej przez inne jednostki niż PUP tj. OPS czy PCPR; - status gminy wiejskiej, umożliwiający korzystanie z programów przeznaczonych na aktywizację obszarów wiejskich; - zaradność i operatywność mieszkańców; - dobre warunki do rozwoju inwestycji szczególnie w obszarze turystyki, - funkcjonowanie zakładów reprezentujących sferę budżetową, - bliskość Zakopanego jako ważnego ośrodka turystycznego 	<ul style="list-style-type: none"> - niewielka ilość dużych przedsiębiorstw; - niewystarczająca liczba ofert pracy; - niskie kwalifikacje osób bezrobotnych; - szara strefa bezrobocia (bezrobocie ukryte); - emigracja mieszkańców gminy do innych krajów - sezonowość rynku pracy, - rozdrobnienie własności ziemi - brak atrakcyjnych warunków do zatrudniania młodych ludzi - bierność klientów PUP i absolwentów szkoleń, niechęć do podejmowania pracy, rejestracja w Urzędzie Pracy wyłącznie z powodu zainteresowania nabyciem uprawnień do świadczeń socjalnych i zdrowotnych; - obniżona w ostatnich latach kondycja finansowa i potencjał rozwoju znaczących dla Gminy podmiotów gospodarczych spowodowana nasileniem kryzysu finansowo-gospodarczego;

<p>(„magnes przyciągający turystów i gości), a także jako rynku pracy i ośrodka usług publicznych wysokiej jakości.</p>	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - rozwój małych i średnich przedsiębiorstw; - pojawienie się nowych inwestorów; - rozwój usług turystycznych, - działalność organizacji pozarządowych i lokalnych grup działania, - realizacja projektu pn. Historyczno-kulturowo-przyrodniczy Szlak dookoła Tatr (trasy piesze, rowerowe, narciarskie, edukacyjne, konne), - wdrażanie programów przeciwdziałania bezrobociu dla podopiecznych GOPS, - możliwość rozwoju agroturystyki - pozyskiwanie środków zewnętrznych - bliskość dwóch ośrodków miejskich – Zakopane, Nowy Targ 	<ul style="list-style-type: none"> - załamanie koniunktury na rynku handlu i usług; - niepewna sytuacja gospodarcza kraju i państw Unii Europejskiej (globalny kryzys gospodarczy, mający wpływ na kondycję ekonomiczną /sytuację przedsiębiorców/ zakładów pracy), - duża konkurencja ze strony okolicznych miejscowości położonych bliżej szlaków turystycznych; - wysokie koszty pracy - sezonowość rynku pracy - narastanie zjawiska wyuczonej bezradności

SYSTEM POMOCY SPOŁECZNEJ W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA UBÓSTWU	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - skonsolidowana działalność GOPS (dobra znajomość środowiska, przygotowany personel), - sprawny system udzielania świadczeń socjalnych (świadczenia rodzinne, świadczenia pomocy społecznej, dodatki mieszkaniowe); - realizacja przez GOPS programów aktywizacji zawodowej w ramach grantów unijnych; - dobra baza lokalowa GOPS, - funkcjonowanie programu na rzecz dożywiania osób słabo sytuowanych w szczególności dzieci, - właściwe postrzeganie pomocy społecznej przez władze gminy, 	<ul style="list-style-type: none"> - obciążone stanowiska pracy w GOPS, - dużo dokumentacji, a za mało czasu na pracę socjalną, - zmieniające się przepisy prawne; - brak chęci do zmiany trudnej sytuacji rodzinnej - powierzanie coraz to nowych zadań gminom w zakresie pomocy społecznej
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - pozyskiwanie środków na zatrudnienie socjalne z funduszy UE, - dalsza realizacja przez GOPS programów aktywizacji zawodowej w ramach grantów unijnych; - działalność organizacji pozarządowych i parafii na rzecz przeciwdziałania ubóstwu, - udział pracowników socjalnych w szkoleniach; 	<ul style="list-style-type: none"> - powiększanie się dysfunkcji rodzinnych; - powierzanie coraz to nowych zadań gminom bez odpowiednich środków na ich realizację; - zubożenie społeczeństwa; - dalsze ograniczenie środków finansowych na realizację zadań pomocy społecznej

<ul style="list-style-type: none"> - praca w oparciu o kontrakty socjalne; - wzrost świadomości sytuacji prawnej wśród społeczeństwa; - poprawa świadomości przedstawicieli organizacji pozarządowych o możliwościach pozyskiwania środków pomocowych; 	<ul style="list-style-type: none"> - niestabilność prawa, zmiany przepisów - brak programu motywującego do dalszego rozwoju i kształcenia umiejętności - patologizacja społeczeństwa (uzależnienia); - brak możliwości opieki ze strony rodziny nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi;
---	--

SYSTEM POMOCY W PRZYPADKACH BEZRADNOŚCI W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - funkcjonowanie PCPR - działalność gminnego Punktu Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej; - realizacja programu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną; - systematyczna realizacja programu dożywiania dzieci z rodzin najuboższych; - praca pedagogów szkolnych w placówkach oświaty, - funkcjonowanie programów profilaktycznych w szkołach; - działalność Gminnego Ośrodka Kultury, Związku Podhalan, 	<ul style="list-style-type: none"> - obciążone stanowiska pracy szczególnie w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej; - niewielka ilość osób zainteresowanych opieką nad dziećmi w ramach rodzin zastępczych; - brak pogotowia opiekuńczego; - brak rodzinnego lub instytucjonalnego domu dziecka; - brak żłobka i systemu wsparcia dzieci do lat trzech; - niewystarczająco rozwinięty system pomocy rodzinom z uwagi na ograniczone środki finansowe,

<ul style="list-style-type: none"> - klubów i stowarzyszeń propagujących sport i rekreację, - silne poczucie tożsamości regionalnej, - rodziny wielopokoleniowe (wzorce), - zaradność, pracowitość i przedsiębiorczość mieszkańców gminy, - pomoc świadczona przez GOPS, w tym praca na rzecz podopiecznych przez asystenta rodziny, - praca Sądu Rejonowego w tym Wydziału Rodzinnego i Nieletnich oraz kuratorów sądowych – zawodowych i społecznych; - działalność prewencyjna Komendy Powiatowej Policji; - aktywne zainteresowanie problemami rodziny władz samorządowych; - funkcjonowanie ogólnopolskiego programu Karta Dużej Rodziny, 	<ul style="list-style-type: none"> - brak placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, - bezrobocie - słabo rozwinięta sieć organizacji pozarządowych
<p>SZANSE</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<ul style="list-style-type: none"> - współpraca z organizacjami pozarządowymi; - utworzenie gminnej świetlicy dla dzieci i młodzieży jako placówki wsparcia dziennego; - utworzenie żłobka i zapewnienie systemu innych form opieki nad dziećmi do lat 3; - wzrost świadomości osób niezaradnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w zakresie szukania form pomocy; - polityka państwa wzmacniająca rolę władz lokalnych w działaniach 	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost przestępczości wśród dzieci i młodzieży; - brak miejsca dla młodocianych przestępców w placówkach resocjalizacyjnych; - wzrost liczby rodziców niezaradnych życiowo (patologie, niedorozwój umysłowy, choroby psychiczne); - pogłębienie kryzysu ekonomiczno-gospodarczego mającego negatywny wpływ na poziom życia rodzin; - postępujące rozluźnienie więzów rodzinnych oraz lansowanie

<p>na rzecz dziecka i rodziny;</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwijanie systemu zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży szczególnie gimnazjalnej; - stosowanie aktywizujących metod pracy socjalnej, - dostępność zewnętrznych źródeł finansowania, - rosnąca świadomość społeczna, - wzrost poziomu wykształcenia wśród mieszkańców, - pozyskiwanie środków z zewnątrz na programy wspierające rodzinę - wdrożenie lokalnego programu pomocy rodzinom wielodzietnym; 	<p>konsumpcyjnego stylu życia;</p> <ul style="list-style-type: none"> - bierność klientów pomocy społecznej, zjawisko tzw. dziedziczenia biedy, - deficyty w obszarze codziennego sposobu komunikowania się w relacjach dzieci – rodzice, oraz rodzice – dzieci - coraz większy brak opieki zapracowanych rodziców nad swoimi dziećmi, brak zainteresowania tym co dzieci robią, degradacja relacji rodzinnych
---	---

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ I STAROŚĆ	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - pomoc udzielana przez GOPS i PCPR; - dobra znajomość środowiska; - życzliwość sąsiedzka, pomoc w potrzebie, - działalność organizacji pozarządowych w tym: Warsztatów Terapii Zajęciowej prowadzonych przez Caritas - funkcjonowanie szkoły integracyjnej prowadzonej przez 	<ul style="list-style-type: none"> - bariery architektoniczne i urbanistyczne dla osób niepełnosprawnych; - zbyt wąska oferta kształcenia zawodowego dla osób niepełnosprawnych; - duża liczba osób niepełnosprawnych i starszych korzystająca z pomocy społecznej,

<p>Stowarzyszenie Przyjaciół Szkół Katolickich im. Jana Pawła II,</p> <ul style="list-style-type: none"> - świadczenie przez pracowników GOPS usług opiekuńczych; - dobroczynność miejscowej Parafii, - zainteresowanie problemami społecznymi władz samorządowych; 	<ul style="list-style-type: none"> - mała oferta pracy dla osób niepełnosprawnych; - brak wolontariatu działającego w obszarze pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym, - brak hospicjum dla osób nieuleczalnie chorych, - starzenie się społeczeństwa, - mała ilość ławek i miejsc do odpoczynku przez osoby niepełnosprawne i w podeszłym wieku; - niekorzystna dysproporcja pomiędzy mieszkańcami w wieku przed i poprodukcyjnym; - pogłębiający się kryzys rodziny, narastający problem braku opieki nad osobami starszymi ze strony rodziny, która często pracuje w innym kraju,
<p>SZANSE</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<ul style="list-style-type: none"> - współpraca z organizacjami pozarządowymi; - aplikowanie przez stowarzyszenia o fundusze pomocowe na realizację programów szczególnie ze środków unijnych; - systematyczna likwidacja barier architektonicznych i komunikacji zbiorowej dla osób niepełnosprawnych; - współdziałanie samorządowych podmiotów polityki społecznej na szczeblu gminy, powiatu, - rozwój usług na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych; 	<ul style="list-style-type: none"> - powiększanie się dysfunkcji rodzinnych; - powierzanie coraz to nowych zadań gminom bez odpowiednich środków na ich realizację; - ograniczenie środków PEFRON na wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych; - brak ofert pracy dla osób niepełnosprawnych, - starzenie się społeczeństwa; - wzrost ilości osób niepełnosprawnych;

<ul style="list-style-type: none"> - współpraca z mediami w celu kształtowania pozytywnego wizerunku osoby niepełnosprawnej i w podeszłym wieku; 	<ul style="list-style-type: none"> - uzależnienie się od pomocy społecznej; - stosunkowo niski poziom świadomości społeczeństwa o sytuacji osób niepełnosprawnych i starszych, istnienie stereotypów i uprzedzeń; - relatywnie niskie w stosunku do kosztów życia świadczenia emerytalno-rentowe;
---	--

PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - interwencje Policji zakończone wypełnieniem „Niebieskiej Karty”; - prowadzenie dyżurów psychologa; - funkcjonowanie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, - działalność Interdyscyplinarnego Zespołu ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, - profesjonalna i wykształcona kadra GOPS w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, 	<ul style="list-style-type: none"> - stosunkowo mała liczba wyroków skazujących sprawców przemocy domowej w stosunku do ilości prowadzonych postępowań; - wycofywanie zawiadomień o popełnieniu przestępstwa przez ofiary przemocy domowej; - niedostateczne wykorzystanie przez organy ścigania i wymiar sprawiedliwości już istniejących przepisów prawnych (np. zakaz zbliżania się do ofiary, nakaz opuszczenia lokalu, zobowiązanie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych);

<ul style="list-style-type: none"> - współpraca z Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej w Nowym Targu, - współpraca z Komendą Powiatową Policji 	<ul style="list-style-type: none"> - koncentracja na przemocy pomiędzy dorosłymi, a niedostateczne zauważanie przemocy wobec dziecka i jego sytuacji w rodzinie, - przyzwolenie społeczne na stosowanie przemocy w rodzinie (mity i stereotypy); - brak konsekwentnych i zdecydowanych działań w stosunku do sprawców przemocy domowej;
<p>SZANSE</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<ul style="list-style-type: none"> - pomoc w rozwoju Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Nowym Targu; - wdrożenie procedury „Niebieskich kart” w pracy GOPS i Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych - współpraca z organizacjami pozarządowymi; - większe uświadomienie społeczne w zakresie poszukiwania pomocy (dzieci, młodzież, ofiary przemocy); - zwiększenie dostępności informacji o zjawisku poprzez druk broszur, internet; prowadzenie grup samopomocowych, - budowanie świadomości społecznej dot. potencjalnych zagrożeń, ich skutków i sposobów postępowania - intensyfikacja programów profilaktycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - powiększanie się dysfunkcji rodzinnych; - wzrost ilości osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych; - choroby psychiczne, - ukrywanie problemu przemocy, - wzrost agresywnych zachowań dzieci i młodzieży, - nadal funkcjonujące w społeczeństwie mity, przekonania i stereotypy na temat przemocy w rodzinie, - występowanie sprzeczności pomiędzy istniejącymi przepisami prawa, a możliwością ich wykonania w praktyce przez organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości; - bierność klientów pomocy społecznej;

<ul style="list-style-type: none"> - pozyskiwanie środków zewnętrznych np. z Urzędu Wojewódzkiego na przeciwdziałanie przemocy domowej; 	
--	--

PRZECIWDZIAŁANIE UZALEŻNIENIU OD ALKOHOLU I NARKOTYKÓW

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - duże zrozumienie władz gminy i wspieranie działań na rzecz rozwiązywania problemów uzależnień; - kompleksowa realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii; - system zajęć profilaktyczno-wychowawczych działających przy szkołach podstawowych i gimnazjach; - kompleksowa realizacja programów profilaktycznych; - udział w kampaniach profilaktycznych, promocja zdrowego trybu życia bez używek; - działalność koordynatora ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii i Gminnej Komisji 	<ul style="list-style-type: none"> - duża dostępność alkoholu niewiadomego pochodzenia; - przyzwolenie społeczne, mity i stereotypy funkcjonujące w społeczeństwie - duża ilość znajdującego się na rynku alkoholu niewiadomego pochodzenia; - zbyt mała aktywność organizacji pozarządowych, klubów AA; - niewielka oferta pracy dla osób wykluczonych społecznie uzależnionych od substancji psychoaktywnych; - bezradność osób i rodzin uzależnionych od alkoholu; - brak w okolicy izby wytrzeźwień; - procedura sądowa w stosunku do osób nadużywających alkoholu;

<p>Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;</p> <ul style="list-style-type: none"> - funkcjonowanie Punktu Konsultacyjnego oferującego interdyscyplinarną pomoc; - współpraca z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, Oddziałem Leczenia Uzależnień Podhalańskiego Szpitala Specjalistycznego im. Jana Pawła II w Nowym Targu, Konedą Powiatową Policji i in. 	<ul style="list-style-type: none"> - przepełnione stacjonarne zakłady leczenia odwykowego, - przepełnione stacjonarne zakłady leczenia odwykowego; - coraz większa popularność narkotyków wśród ludzi młodych; - pojawianie się nowych substancji psychoaktywnych jak np. tzw. dopalaczy; - wzrost zachowań patologicznych wśród dzieci i młodzieży
<p>SZANSE</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<ul style="list-style-type: none"> - współpraca z organizacjami pozarządowymi, - zacieśnienie współpracy pomiędzy miejskimi, gminnymi i powiatowymi instytucjami działającymi na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom; - doskonalenie realizatorów gminnego programu poprzez udział i organizacje szkoleń; - współpraca z mass mediami w zakresie promocji działań przeciwdziałających uzależnieniom, - inicjowanie mody na zdrowy tryb życia, bez używek, - poszerzanie gamy zajęć sportowo-rekreacyjnych, - powstanie placówki wsparcia dziennego, 	<ul style="list-style-type: none"> - powiększanie się dysfunkcji rodzinnych; - wzrost przypadków uzależnienia od alkoholu i narkotyków; - liberalizacja przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi; - wzrost liczby osób kierujących pojazdami mechanicznymi pod wpływem alkoholu; - wzrost konsumpcji alkoholu przez dzieci i młodzież, - społeczne przyzwolenie dorosłych na przebywanie dzieci i młodzieży na imprezach dla dorosłych i do późnych godzin nocnych, - łatwy dostęp do alkoholu, - utrata pracy spowodowana nadużywaniem alkoholu; - utrata zdrowia na skutek nadużywania alkoholu; - pojawianie się nowych substancji psychoaktywnych jak to miało

	<p>miejsce w przypadku dopalaczy;</p> <ul style="list-style-type: none">- niewydolność wymiaru sprawiedliwości dotycząca wydłużonych procedur sądowych i przewlekłości postępowań w rozpatrywaniu spraw nieletnich;
--	---

Rozdział III. Główne cele strategii, cele szczegółowe i ich realizacja

1. Pomoc na rzecz rodzin i środowisk dotkniętych problemem bezrobocia.

1.1 Cel strategiczny: Wspieranie osób bezrobotnych w poszukiwaniu pracy oraz przeciwdziałanie i eliminowanie psychospołecznych skutków bezrobocia.

1.2 Cele operacyjne:

- 1) Usamodzielnianie bezrobotnych poprzez ułatwienie im podjęcia zatrudnienia.
- 2) Stwarzanie warunków do zdobycia doświadczeń zawodowych przez bezrobotnych absolwentów różnych typów szkół.
- 3) Aktywizacja bezrobotnych zmierzająca do polepszenia ich pozycji na rynku pracy.
- 4) Ograniczanie negatywnych konsekwencji bezrobocia, w tym szczególnie bezrobocia długotrwałego.

Lp.	ZADANIA	HAROMONGRAM REALIZACJI	ODPOWIEDZIALNI ZA REALIZACJĘ	NAKŁADY
1)	Współpraca z pracodawcami zmierzająca do zapewnienia miejsc pracy osobom długotrwale bezrobotnym	2015-2020	Powiatowy Urząd Pracy (dalej PUP), partnerzy: pracodawcy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (dalej GOPS), Urząd Gminy (dalej UG)	budżet gminy, fundusze pomocowe, budżet państwa
2)	Nawiązanie stałej współpracy z PUP w Nowym Targu w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia na terenie Gminy oraz w	2015-2020	GOPS, partnerzy: PUP	Budżet gminy, źródła zewnętrzne

Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Czarny Dunajec do roku 2020

	zakresie pośrednictwa pracy i doskonalenia zawodowego			
3)	Stworzenie i wdrożenie gminnego programu zatrudnienia osób długotrwale bezrobotnych będących podopiecznymi GOPS przy pracach społecznie użytecznych	2015-2020	GOPS, partnerzy: PUP	budżet gminy, budżet państwa
4)	Organizacja robót publicznych i prac interwencyjnych dla długotrwale bezrobotnych klientów pomocy społecznej mająca na celu ułatwienie powrotu na rynek pracy	2015-2020	UG, GOPS, partnerzy: PUP	budżet gminy, fundusze pomocowe, budżet państwa
5)	Udzielanie osobom i rodzinom dotkniętym bezrobociem wsparcia finansowego i rzeczowego	2015-2020	GOPS	budżet gminy, budżet państwa
6)	Budowanie sieci współpracy między instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz rozwiązywania bezrobocia,	2015-2020	UG, OPS, partnerzy: PUP, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (dalej PCPR), organizacje pozarządowe, pracodawcy	budżet gminy, fundusze pomocowe,
7)	Stwarzanie warunków do zdobycia doświadczeń zawodowych przez bezrobotnych absolwentów, umożliwienie odbywania stażu	2015-2020	UG, GOPS, partnerzy: PUP,	budżet gminy, budżet państwa
8)	Promowanie wolontariatu szczególnie wśród młodzieży i absolwentów szkół jako pomostu łączącego zdobytą wiedzę z przyszłą pracą oraz dla długotrwale bezrobotnych jako alternatywy przeciwko wykluczeniu społecznemu	2015-2020	UG, GOPS, PUP	bez nakładów
9)	Prowadzenie szkoleń dla osób bezrobotnych w zakresie zdobycia nowych kwalifikacji, a także umiejętności poszukiwania	2015-2020	PUP, UG, partnerzy: organizacje pozarządowe	budżet państwa, budżet gminy, fundusze

Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Czarny Dunajec do roku 2020

	pracodawcy (nauka autoprezentacji, pisania CV, obsługi komputera, wykorzystywanie w poszukiwaniu pracy technik informatycznych i in.)			pomocowe
10)	Inicjowanie tworzenia grup samopomocowych wśród osób korzystających z pomocy społecznej	2015-2020	GOPS, UG	budżet gminy, fundusze pomocowe
11)	Podjęcie działań w celu mobilizowania podopiecznych GOPS do poszukiwania zatrudnienia (zawieranie kontraktu socjalnego określającego zasady współpracy, cele do których należy zmierzać, uwzględnianie przed przyznaniem pomocy zaangażowania bezrobotnego w poszukiwaniu pracy; proponowanie prac interwencyjnych oferowanych przez PUP dla najbardziej aktywnych podopiecznych)	2015-2020	GOPS, PUP	bez nakładów
12)	Podjęcie działań w celu redukcji psychospołecznych skutków bezrobocia, ochrona dzieci przed skutkami bezrobocia rodziców (pomoc w zakresie: wyposażenia szkolnego, posiłku w szkole, możliwości korzystania z oferty programów profilaktyczno-wychowawczych, korzystania z oferty wypoczynku w okresie przerw w nauce)	2015-2020	GOPS, UG	budżet gminy
13)	Prowadzenie systematycznej pracy socjalnej, której celem jest kształtowanie postaw odpowiedzialności za swój los oraz umiejętności racjonalnego gospodarowania środkami finansowymi w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego; doskonalenie i doksztalcanie w tym celu pracowników socjalnych pracujących z	2015-2020	GOPS	budżet gminy

Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Czarny Dunajec do roku 2020

	osobami bezrobotnymi			
14)	Zbieranie i udostępnianie informacji o wolnych miejscach pracy na terenie powiatu tatrzańskiego i nowotarskiego	2015-2020	GOPS, PUP	budżet gminy
15)	Współpraca z zakładami pracy w celu pozyskiwania informacji o ofertach pracy	2015-2020	GOPS, PUP, przedsiębiorstwa i zakłady pracy	Budżet gminy, źródła zewnętrzne
16)	Przeciwdziałanie uzależnieniu od instytucji pomocy	2015-2020	GOPS, UG, NGO	budżet gminy, źródła zewnętrzne

2. Pomoc na rzecz rodzin i osób dotkniętych problemem ubóstwa.

2.1 Cel strategiczny: Profesjonalizacja działalności systemu pomocy społecznej w zapobieganiu ubóstwu i łagodzeniu jego skutków

2.2 Cele operacyjne:

- 1) Umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne środki i możliwości.
- 2) Zapobieganie powstawaniu takich sytuacji;
- 3) Zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka.
- 4) Doprowadzanie w miarę możliwości do usamodzielniania osób i rodzin dysfunkcyjnych oraz ich integracji ze środowiskiem lokalnym.
- 5) Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób i rodzin dotkniętych problemami społecznymi.

Lp.	ZADANIA	HAROMONGRAM REALIZACJI	ODPOWIEDZIALNI ZA REALIZACJĘ	NAKŁADY
1.	Świadczenie pomocy finansowej lub w naturze przewidzianych w ustawie o pomocy społecznej	2015-2020	GOPS	budżet państwa, budżet gminy
2.	Motywowanie klientów pomocy społecznej do podnoszenia kwalifikacji i rozwiązywania własnych problemów poprzez udział w projektach	2015-2020	GOPS	budżet gminy, źródła zewnętrzne
3.	Działania edukacyjne dla osób objętych pomocą społeczną ułatwiające wychodzenie ze stanu ubóstwa, bezdomności oraz zapobiegające „dziedziczeniu biedy”	2015-2020	GOPS, partnerzy: organizacje pozarządowe	budżet gminy, fundusze pomocowe
4.	Zapewnienie osobom potrzebującym pomocy rzeczowej (odzież,	2015-2020	GOPS partnerzy: miejscowe	budżet gminy, darowizny

Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Czarny Dunajec do roku 2020

	meble, sprzęt AGD, zabawki pochodzące z darowizn) udzielanie zasiłków celowych na zakup odzieży, przyborów szkolnych; zapewnienie gorących posiłków		parafie, organizacje pozarządowe,	
5.	Współpraca z instytucjami, organizacjami pozarządowymi, Bankiem Żywności, związkami wyznaniowymi, Kościołem w zakresie wspierania rodzin żyjących w trudnych warunkach materialnych	2015-2020	GOPS, partnerzy NGO, parafie, Banki Żywności	budżet gminy, źródła zewnętrzne
6.	Przygotowanie kadr pomocowych do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu; szkolenie i doskonalenie zawodowe pracowników socjalnych zapewniające udzielanie fachowej i kompetentnej pomocy jednostkom i rodzinom	2015-2020	GOPS	budżet gminy, fundusze pomocowe
7.	Pomoc mieszkańcom w poprawie warunków zamieszkania (doradztwo, dofinansowanie)	2015-2020	OPS	budżet gminy, fundusze pomocowe
8.	Tworzenie warunków do ścisłej współpracy - na szczeblu poszczególnych rejonów – pracowników socjalnych z kuratorami sądowymi, policją i innymi podmiotami; organizacja wspólnych spotkań	2015-2020	GOPS, partnerzy: kuratorzy Sądu Rejonowego, Policja	bez nakładów
9.	Intensyfikacja szkoleń pracowników socjalnych wspólnie z innymi podmiotami: policją, strażą miejską, kuratorami sądowymi, Urzędem Pracy, organizacjami pozarządowymi w celu poprawy jakości pracy, informowania się o planowanych kierunkach działania i ich wspólnej realizacji	2015-2020	UG, GOPS, partnerzy UP, NGO, sąd, policja,	budżet gminy, fundusze pomocowe

Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Czarny Dunajec do roku 2020

10.	Prowadzenie działań przeciw „wypaleniu zawodowemu” pracowników GOPS	2015-2020	GOPS	budżet gminy, źródła zewnętrzne
11.	Doskonalenie kadry pomocy społecznej, w tym specjalistycznej, oraz zachęcanie do podjęcia specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej oraz w zawodzie pracownika socjalnego.	2015-2020	GOPS, partnerzy: uczelnie i podmioty prowadzące studia z zakresu specjalizacji	budżet gminy, źródła zewnętrzne
12.	Realizacja zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych przy współpracy z sektorem pozarządowym oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.	2015-2020	UG, partnerzy: NGO	budżet gminy
13.	Propagowanie idei wolontariatu oraz pozyskiwanie wolontariuszy do udziału w realizacji zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.	2015-2020	GOPS, UG, partnerzy: NGO	budżet gminy
14.	Organizacja szkoleń specjalistycznych dla pracowników socjalnych w zakresie pracy z grupami klientów pomocy społecznej dotkniętymi dysfunkcjami takimi jak: bezrobocie, alkoholizm, narkomania, bezdomność, niepełnosprawność, przemoc w rodzinie i in.	2015-2020	GOPS, partnerzy: jednostki szkoleniowe	budżet gminy
15.	Prowadzenie kampanii informacyjnej w mediach o możliwościach, warunkach i formach uzyskiwania pomocy społecznej; aktualizacja i budowanie atrakcyjności strony internetowej GOPS, na której są zamieszczane informacje o bieżącej działalności, realizowanych programach i planach na przyszłość.	2015-2020	GOPS	budżet gminy
16.	Budowanie pozytywnego wizerunku pomocy społecznej wśród mieszkańców Gminy	2015-2020	GOPS	budżet gminy

3. Pomoc na rzecz rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi.

3.1 Cel strategiczny: Kompleksowa opieka nad rodziną i dzieckiem. Wzmocnienie trwałości rodziny i przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom dezorganizującym życie rodzinne.

3.2 Cele operacyjne:

1. Rozwijanie form kompleksowego systemu pomocy dziecku i rodzinie, uwzględniającego działania środowiskowe i instytucjonalne (począwszy od wsparcia dla rodziny, przez działania socjalizacyjne, opiekuńcze i korekcyjne, na resocjalizacyjnych skończywszy).
2. Pomoc dzieciom z rodzin dysfunkcyjnych poprzez działania edukacyjne i wspierające by lepiej radziły sobie z trudną sytuacją rodzinną, ograniczając działania nastawione na izolację fizyczną i psychiczną dziecka od środowiska rodzinnego.
3. Wdrożenie działań w zakresie opieki nad dziećmi do lat trzech.
4. Udzielanie wsparcia rodzinom wielodzietnym.

Lp.	ZADANIA	HAROMONGRAM REALIZACJI	ODPOWIEDZIALNI ZA REALIZACJĘ	NAKŁADY
1.	Świadczenie pomocy rodzinom w opiece i wychowaniu dzieci i młodzieży, wzmocnianie roli rodziny oraz zwiększanie roli placówek wychowania szkolnego	2015-2020	UG, GOPS	budżet gminy
2.	Rozwijanie form systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną	2015-2020	GOPS, partnerzy: NGO, PCPR	budżet gminy, fundusze zewnętrzne
3.	Wspieranie rodzin w realizacji swoich funkcji, w przypadku rodzin dysfunkcyjnych pomoc w zapewnieniu dzieciom rodzin zastępczych	2015-2020	GOPS, PCPR	budżet gminy, budżet państwa
4.	Zintensyfikowanie pracy socjalnej z rodzinami, w szczególności	2015-2020	GOPS	budżet gminy

Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Czarny Dunajec do roku 2020

	dotkniętymi bezradnością opiekuńczo-wychowawczą.			
5.	Zapewnienie rodzinom (w tym rodzinom z dziećmi dotkniętymi niepełnosprawnością) oraz osobom samotnie wychowujących dzieci szerszego dostępu do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego (rodzinnego, psychologiczno-pedagogicznego, prawnego), terapii rodzinnej i mediacji i innych usług.	2015-2020	GOPS, partnerzy: Poradnia Psychologiczno-pedagogiczna, placówki oświatowe, NGO	budżet gminy
6.	Promowanie w gminie prawidłowego modelu rodziny oraz edukowanie rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, m.in. przez pracowników GOPS-u i placówek oświatowych, asystentów rodziny.	2015-2020	GOPS	budżet gminy
7.	Wspieranie systemu zajęć profilaktyczno-wychowawczych działających przy szkołach podstawowych i gimnazjach	2015-2020	UG, partnerzy: szkoły podstawowe i gimnazja	budżet gminy
8.	Pomoc w utworzeniu świetlicy środowiskowej jako placówki wsparcia dziennego	2017-2020	UG, partnerzy: organizacje pozarządowe	budżet gminy, budżet państwa, fundusze pomocowe
9.	Prowadzenie działań mających na celu wyspecjalizowanie pracowników socjalnych GOPS w zakresie rozwiązywania problemów rodzin z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi; pomoc konsultantów: pedagoga, psychologa, prawnika.	2015-2020	GOPS	budżet gminy
10.	Nawiązanie partnerstw o zasięgu lokalnym w zakresie wsparcia rodziny	2015-2020	GOPS, partnerzy: NGO, parafie	budżet gminy

Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Czarny Dunajec do roku 2020

11.	Udzielanie pomocy w zakresie dożywiania dzieci z rodzin mających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz udzielanie pomocy rzeczowej	2015-2020	GOPS	budżet gminy, budżet państwa, darowizny
12.	Wspieranie funduszu stypendialnego umożliwiającego pomoc rodzinom najuboższym w wykształceniu dzieci i młodzieży na poziomie podstawowym i gimnazjalnym	2015-2020	UG, GOPS	budżet gminy, budżet państwa
13.	Finansowanie i dofinansowanie organizacji wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych	2015-2020	UG, GOPS	budżet gminy
14.	Promocja rodzicielstwa zastępczego, w tym prowadzenie kampanii na rzecz pozyskiwania zawodowych wielodzietnych i specjalistycznych rodzin zastępczych	2015-2020	GOPS, partnerzy: PCPR	budżet gminy, źródła zewnętrzne
15.	Wspieranie rodzin wielodzietnych poprzez realizację ogólnopolskiego programu Karta Dużej Rodziny	2015-2020	GOPS	budżet państwa
16.	Uruchomienie lokalnego programu pomocy rodzinom wielodzietnych poprzez wdrożenie systemu ulg na poziomie gminy	2016-2020	UG, GOPS, partnerzy: instytucje kultury, jednostki sportu, przedsiębiorcy	budżet gminy, źródła zewnętrzne
17.	Utworzenie żłobka i zapewnienie systemu innych form opieki nad dziećmi do lat 3	2017-2020	UG, partnerzy: NGO, sektor prywatny	budżet gminy, źródła zewnętrzne
18.	Utworzenie przy GOPS bazy informacyjnej o instytucjach i organizacjach pozarządowych, których celem jest praca na rzecz pomocy rodzinie, prowadzenie internetowej strony informacyjnej	2015-2020	GOPS	budżet gminy

4. Pomoc na rzecz osób dotkniętych problemem niepełnosprawności i starości

4.1 .1 Cel strategiczny: Ułatwienie funkcjonowania w środowisku lokalnym osób niepełnosprawnych i starszych. Stworzenie warunków do uczestniczenia w życiu lokalnej społeczności.

4.2 Cele operacyjne:

1. Stworzenie osobom niepełnosprawnym i starszym warunków do aktywnego uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej
2. Wyrównywanie szans życiowych osób niepełnosprawnych.
3. Poprawa sytuacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy.
4. Przeciwdziałanie izolacji społecznej niepełnosprawnych dzieci.
5. Likwidacja barier architektonicznych i komunikacyjnych.
6. Doskonalenie systemu pomocy osobom niepełnosprawnym i w podeszłym wieku.

Lp.	ZADANIA	HAROMONGRAM REALIZACJI	ODPOWIEDZIALNI ZA REALIZACJĘ	NAKŁADY
1.	Tworzenie wspólnej platformy działania z organizacjami i stowarzyszeniami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w celu koordynacji działań, dotowanie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych i starszych	2015-2020	UG, partnerzy: organizacje pozarządowe	budżet gminy, budżet państwa
2.	Opracowanie mapy barier architektonicznych (transportowych). Likwidacja barier architektonicznych poprzez stopniowe wykonywanie podjazdów dla osób niepełnosprawnych w budynkach użyteczności publicznej	2015-2020	UG	budżet gminy, fundusze pomocowe
3.	Przeszkolenie pracowników socjalnych GOPS w zakresie	2015-2020	OPS, partnerzy: PCPR,	budżet gminy

Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Czarny Dunajec do roku 2020

	problematyki osób niepełnosprawnych (niepełnosprawność fizyczna, psychiczna, intelektualna, aktualne przepisy, programy wspierające osoby niepełnosprawne, nowoczesne metody pracy, sprzęt rehabilitacyjny)		organizacje pozarządowe	
4.	Utworzenie wolontariatu socjalnego, którego zadaniem będzie udzielanie pomocy i wsparcia osobom i rodzinom osób niepełnosprawnych oraz pomoc stanowiąca uzupełnienie usług opiekuńczych świadczonych na rzecz osób starszych i przewlekle chorych	2015-2020	GOPS, partnerzy: organizacje pozarządowe	budżet gminy
5.	Prowadzenie pracy socjalnej z osobami starszymi i niepełnosprawnymi	2015-2020	GOPS	budżet gminy
6.	Udzielanie przez OPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym i niepełnosprawnym	2015-2020	GOPS, partnerzy: NGO, parafie	budżet gminy, źródła zewnętrzne
7.	Poprawa dostępności i jakości usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem.	2015-2020	GOPS	budżet gminy
8.	Organizacja „Turnusów rehabilitacyjnych” dla niepełnosprawnych dzieci z terenu Gminy Czarny Dunajec	2015-2020	UG, GOPS, partnerzy: szkoły podstawowe i gimnazja	budżet gminy, fundusze pomocowe
9.	Zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych i starszych do informacji o możliwych formach wsparcia	2015-2020	GOPS	budżet gminy
10.	Przeciwdziałanie izolacji osób niepełnosprawnych, czy też ich rodziców bądź opiekunów m.in. poprzez podejmowanie inicjatyw	2015-2020	GOPS	budżet gminy

Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Czarny Dunajec do roku 2020

	umożliwiających ich integrację z pełnosprawnymi mieszkańcami gminy			
11.	Rozszerzenie współpracy z organizacjami pozarządowymi i parafiami działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych	2015-2020	GOPS, partnerzy: NGO, parafie	budżet gminy, źródła zewnętrzne
12.	Inicjowanie kampanii na rzecz podnoszenia poziomu akceptacji niepełnosprawnych i wiedzy o niepełnosprawności w środowisku lokalnym	2015-2020	GOPS, partnerzy: PCPR, miejscowe parafie, organizacje pozarządowe	budżet gminy, fundusze pomocowe
13.	Udoskonalanie systemu świadczenia usług opiekuńczych; zwiększanie w miarę potrzeb limitu osób świadczących usługi opiekuńcze, współpraca z organizacjami pozarządowymi	2015-2020	GOPS, partnerzy: organizacje pozarządowe	budżet gminy, budżet państwa
14.	Świadczenie pomocy osobom niepełnosprawnym w zakresie zapewnienia sprzętu ortopedycznego	2015-2020	GOPS, PCPR	budżet gminy, budżet państwa

5. Pomoc na rzecz ofiar przemocy w rodzinie

5.1 Cel strategiczny: Stworzenie kompleksowego systemu pomocy prawnej, psychologicznej i socjalnej dla osób dotkniętych przemocą domową.

5.2 Cele operacyjne:

1. Zintegrowanie działań wszystkich instytucji i organizacji działających na terenie Gminy Czarny Dunajec w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
2. Udzielanie pomocy psychospołecznej i prawnej ofiarom przemocy w rodzinie.
3. Pomoc dzieciom jako szczególnej grupie ofiar przemocy domowej.
4. Zwiększanie świadomości społecznej do pomagania ofiarom przemocy domowej poprzez prowadzenie kampanii edukacyjnych.

Lp.	ZADANIA	HAROMONGRAM REALIZACJI	ODPOWIEDZIALNI ZA REALIZACJĘ	NAKŁADY
1.	Realizacja zadań Gminnego Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Gminy Czarny Dunajec	2015-2020	UG, GOPS, partnerzy: policja, sąd, PCPR, szkoły, parafie, NGO	budżet gminy, źródła zewnętrzne
2.	Rozwijanie form pracy Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	2015-2020	GOPS, Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii (dalej GKPiRPAiN) partnerzy: PCPR	budżet gminy,
3.	Rozwijanie form pracy Punktu Konsultacyjnego dla Ofiar	2015-2020	GOPS, GKPiRPAiN	budżet gminy

Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Czarny Dunajec do roku 2020

	Przemocy w Rodzinie			
4.	Udzielanie pomocy psychologicznej w ramach istniejącego Punktu Konsultacyjnego	2015-2020	UG, GOPS,	budżet gminy
5.	Wspieranie działalności Ośrodka Interwencji Kryzysowej w zakresie profesjonalizacji usług świadczonych na rzecz ofiar przemocy w rodzinie	2015-2020	UG, GOPS, GKPiRPAiN	budżet gminy
6.	Udzielanie pomocy prawnej rodzinom uzależnionym od alkoholu a w szczególności dla ofiar przemocy w rodzinie - zatrudnienie prawnika udzielającego porad w zakresie prawa rodzinnego – (dyżur w Punkcie Konsultacyjnym).	2015-2020	UG, GKPiRPAiN	budżet gminy
7.	Współpraca z Komendą Powiatową Policji, służbami administracyjnymi, wymiarem sprawiedliwości wobec sprawców przemocy w rodzinie w celu zwiększenia szybkości i skuteczności oddziaływania szczególnie w przypadku przemocy wobec dzieci	2015-2020	UM, GOPS, PCPR; Policja; kuratorzy sądowi	budżet gminy, źródła zewnętrzne
8.	Udzielanie pomocy dzieciom z rodzin zagrożonych zjawiskiem przemocy domowej i alkoholizmu na bazie istniejących przy Szkołach Podstawowych i Gimnazjach grup profilaktyczno – wychowawczych.	2015-2020	UG, GKPiRPAiN	budżet gminy
9.	Realizacja zadań dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej przez OPS w oparciu o środki zewnętrzne	2015-2020	GOPS	budżet gminy, źródła zewnętrzne

Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Czarny Dunajec do roku 2020

10.	Utworzenie grup wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.	2016-2020	UG, GKPirPAiN	budżet gminy
11.	Opracowanie i dystrybucja ulotki, plakatu zawierających telefony i adresy instytucji świadczących pomoc na rzecz ofiar przemocy w rodzinie; uruchomienie zakładki na gminnej stronie internetowej internetowej	2015-2020	GOPS, UG	budżet gminy, źródła zewnętrzne
12.	Udział w lokalnych i ponadlokalnych kampaniach na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie	2015-2020	GOPS, UG	budżet gminy
13.	Poprawa świadomości mieszkańców o problemie przemocy domowej; współpraca z lokalnymi mediami w zakresie informowania o działalności lokalnej koalicji przeciwdziałania przemocy domowej	2015-2020	UG, partnerzy: lokalne media	bez nakładów
14.	Wdrożenie systemu „Niebieskich Kart” w pracy Ośrodka Pomocy Społecznej i Gminnej Komisji Profilaktyki	2015-2020	GOPS, GKPirPAiN, Policja	bez nakładów

6. Rozwiązywanie Problemów Uzależnień

6.1 Cel strategiczny: Efektywne rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii

6.2 Cele operacyjne:

1. Zapobieganie powstawaniu nowych problemów alkoholowych i narkomanii.
2. Zmniejszenie rozmiarów problemów, które aktualnie występują.
3. Ulepszenie sposobów niezbędnych do radzenia sobie już z istniejącymi problemami.
4. Zwiększanie dostępności i skuteczności terapii dla uzależnionych i ich rodzin.

Lp.	ZADANIA	HAROMONGRAM REALIZACJI	ODPOWIEDZIALNI ZA REALIZACJĘ	NAKŁADY
I	Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem.	2015-2020	UG, GKPirPAiN partnerzy: szkoły, parafie, organizacje pozarządowe	budżet gminy
1.	Informowanie społeczności o możliwości uzyskania pomocy w zakresie leczenia choroby alkoholowej i uzależnienia od narkotyków- wykonanie wizytówek i ogłoszeń.	2015-2020	UG, partnerzy: szkoły	budżet gminy
2.	Opłacenie kosztów lekarzy biegłych /psychiatra i psycholog/ orzekających w przedmiocie uzależnienia od alkoholu (na badania do lekarzy biegłych kieruje G.K.R.P.A i N.)	2015-2020	UG, partnerzy: sąd	budżet gminy
4.	Podnoszenie kwalifikacji i wiedzy dla różnych grup zawodowych na temat choroby alkoholowej, sposobów jej	2015-2020	UG, GKPirPAiN	budżet gminy

Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Czarny Dunajec do roku 2020

	leczenia i innych uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie			
5.	Finansowanie działalności Punktu Konsultacyjnego oraz poszerzanie form organizacyjnych	2015-2020	UG, GKPiRPAN	budżet gminy
II	Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i narkomania, pomocy psychospołecznej i prawnej a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie	2015-2020	UG, GKPiRPAiN	budżet gminy
1.	Możliwość korzystania z porad psychologa pełniącego dyżur w Punkcie Konsultacyjnym przez osoby współuzależnione i ofiary przemocy	2015-2020	UG, GKPiRPAiN	budżet gminy
	Udzielanie pomocy dzieciom z rodzin zagrożonych zjawiskiem przemocy domowej i alkoholizmu na bazie istniejących przy Szkołach Podstawowych i Gimnazjach świetlic opiekuńczo-wychowawczych i środowiskowych	2015-2020	UG, GKPiRPAiN	budżet gminy
	Udzielanie pomocy prawnej rodzinom uzależnionym od alkoholu, oraz dla ofiar przemocy w rodzinie.	2015-2020	UG, GKPiRPAiN	budżet gminy
	Szkolenie dla nauczycieli prowadzących świetlice opiekuńczo – wychowawcze, członków Komisji, policjantów, pracowników socjalnych	2015-2020	UG, GKPiRPAiN, partnerzy: sąd, policja, GOPS	budżet gminy

Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Czarny Dunajec do roku 2020

III	Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych dla uczniów, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych.	2015-2020	UG, GKPiRPAiN; partnerzy: szkoły podstawowe gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne, organizacje pozarządowe, parafie	budżet gminy, środki pomocowe, darowizny
1.	Priorytetowym zadaniem jest dostarczanie pozytywnych wzorców spędzania wolnego czasu na bazie świetlic opiekuńczo - wychowawczych działających na terenie szkół podstawowych i gimnazjów i pozaszkolnych świetlic środowiskowych (pokrycie kosztów zatrudnienia opiekunów i doposażanie działających już świetlic w art. szkolne, gry planszowe, sprzęt sportowy itp.).	2015-2020	UG, GKPiRPAiN; partnerzy: szkoły podstawowe gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne, organizacje pozarządowe	budżet gminy, środki pomocowe
2.	Wdrażanie nowoczesnych programów profilaktycznych dla dzieci szkół podstawowych i młodzieży gimnazjum w środowisku szkolnym.	2015-2020	UG, GKPiRPAiN; partnerzy: szkoły podstawowe gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne, organizacje pozarządowe	budżety gmin, środki pomocowe
3.	Organizacja przedsięwzięć (masowych) dla dzieci i młodzieży w zakresie profilaktyki w formie festynów, koncertów, dyskotek i zawodów sportowych (finansowanie nagród rzeczowych).	2015-2020	UG, GKPiRPAiN; partnerzy: szkoły podstawowe gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne, organizacje pozarządowe	budżet gminy

Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Czarny Dunajec do roku 2020

4.	Organizowanie i finansowanie wypoczynku letniego (kolonie i półkolonie) dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, dofinansowanie wycieczek profilaktycznych. Przedsięwzięcia te powinny mieć scenariusz zajęć zawierający treści profilaktyki uzależnień.	2015-2020	UG, GKPirPAiN; GOPS	budżet gminy
5.	Pokrycie kosztów dowozu dzieci na basen i biletów wstępu - (usługa transportowa i karnety) - dzieci zagrożone uzależnieniami i wychowujące się w rodzinach z problemem alkoholowym – (rodziny dysfunkcyjne)- wykaz dzieci potwierdzony przez pedagoga szkolnego i GOPS. Zachęcanie do tworzenia i wykorzystywania istniejącej bazy sportowo-rekreacyjnej, w której dzieci i młodzież aktywnie i zdrowo mogą spędzać czas wolny. Udostępnienie możliwości do prowadzenia zdrowego trybu życia, tworzenie i doposażenie miejsc do zabawy , rekreacji i wypoczynku bez alkoholu – miejsc do uprawiania sportu - zakup niezbędnego sprzętu sportowego do programów profilaktycznych.	2015-2020	UG, GKPirPAiN;	budżet gminy
6.	Wspomaganie organizacyjno - finansowe działalności szkół, uczniowskich klubów sportowych, klubów i stowarzyszeń sportowych , imprez kulturalnych skierowanych do dzieci i młodzieży z Gminy Czarny Dunajec mających charakter	2015-2020	UG, GKPirPAiN; partnerzy: szkoły podstawowe gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne, instytucje kultury, NGO	budżet gminy

Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Czarny Dunajec do roku 2020

	promocji trybu życia bez używek m. in. „Śpiewajmy Panu”, „Szept Modlitwy na naszym dziedzinie” i in.			
7.	Prowadzenie lokalnych i regionalnych kampanii edukacyjnych, związanych z promowaniem trzeźwości kierowców. Współpraca z ośrodkami szkolenia kierowców w zakresie włączenia do programów szkoleń kierowców problematyki alkoholowej.	2015-2020	UG, GKPiRPAiN; partnerzy: ośrodki szkolenia kierowców	budżet gminy
IV	Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych.	2015-2020	UG, GKPiRPAiN; partnerzy: szkoły podstawowe gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne, organizacje pozarządowe	budżet gminy
1.	Organizacyjne i finansowe wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń, osób fizycznych działających w zakresie profilaktyki i pracy z grupami ryzyka przemocy w rodzinie, rehabilitacji osób uzależnionych i współuzależnionych.	2015-2020	UG, GKPiRPAiN; partnerzy: szkoły podstawowe gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne, organizacje pozarządowe	budżet gminy
IV	Kontrola przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń przez przedsiębiorców sprzedających napoje alkoholowe zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi i uchwałą Rady Gminy.	2015-2020	UG, GKPiRPAiN;	budżet gminy

Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Czarny Dunajec do roku 2020

1.	Systematyczna kontrola punktów handlowych i gastronomicznych sprzedających i podających napoje alkoholowe w szczególności kontrola zakazu sprzedawania alkoholu osobom nieletnim i nietrzeźwym oraz reklamy alkoholu - wszystkie placówki handlowe i gastronomiczne - jedna kontrola w ciągu roku i dodatkowo w punktach w których łamie się przepisy ustawy o wychowaniu w trzeźwości – (pokrycie kosztów kontroli).	2015-2020	UG, GKPirPAiN; partnerzy: Policja	budżet gminy
3.	Podejmowanie interwencji w stosunku do osób prawnych i fizycznych w przypadku łamania przez nich ustawowego zakazu reklamy alkoholu.	2015-2020	UG, GKPirPAiN;partnerzy: Policja,	budżet gminy
4.	Prowadzenie stałej działalności informacyjno-edukacyjnej skierowanej do sprzedawców w zakresie zasad i warunków obrotu napojami alkoholowymi - organizowanie i finansowanie szkoleń.	2015-2020	UG, GKPirPAiN	budżet gminy
5.	Analiza wyników kontroli oraz kierowanie wniosków o cofnięcie zezwoleń do Wójta Gminy.	2015-2020	UG, GKPirPAiN	budżet gminy

Realizacja wyżej wymienionych zagadnień jest prowadzona w postaci uchwalanego corocznie przez Radę Gminy Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii.

Rozdział IV. Wdrażanie strategii, system aktualizacji i jej monitoring oraz ramy finansowe

Organizacja systemu polityki społecznej gminy Czarny Dunajec jest dostosowana do potrzeb społecznych. Planowane sposoby ich zaspokajania stanowią kontynuację istniejącego i rozbudowanego systemu wsparcia lub tworzą możliwość jego uzupełnienia o nowatorskie rozwiązania. Z pewnością strategia nie wyczerpuje wszystkich działań, które można jeszcze uwzględnić w dokumencie. Wybrano te najpilniejsze i najważniejsze, kierując się wynikami ankiet rozesłanych do organizacji i instytucji działających w sferze szeroko rozumianej polityki społecznej. Cele strategiczne i operacyjne zawarte w niniejszej strategii sformułowano w oparciu o analizę: systemu pomocy społecznej, lokalnego rynku pracy oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie i uzależnieniom. Należy też podkreślić, iż cele te zostały sformułowane na poziomie dużej ogólności. W ramach prac nad opracowywaniem strategii ustalono bowiem, że jej przedmiot z racji swojej specyfiki wymusza pewne uproszczenia opisowe. Wynika to z jednej strony z meritum dokumentu, które stanowi szeroko pojęta polityka społeczna ze swoją różnorodnością i złożonością. Z drugiej zaś strony takie zapisy pozwalają na włączenie wielu interesujących inicjatyw, które zostaną zrealizowane w formie szczegółowych projektów. Należy podkreślić, że strategia ma przede wszystkim wskazać na pewne kierunki działania w sferze polityki społecznej, które mają służyć misji, która brzmi:

Polityka społeczna prowadzona przez samorząd lokalny gminy Czarny Dunajec zapewnia naszym mieszkańcom poczucie bezpieczeństwa, kompleksową opiekę nad rodziną, wspomaga najsłabszych, służy rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz umożliwia pełne uczestnictwo w życiu społeczności lokalnej.

Strategia zatem odpowiada na pytanie w jaki sposób wykorzystując pewne zasoby materialne i personalne, różne podmioty życia społecznego mogą wspólnie zrealizować cel nadrzędny strategii. W takim rozumieniu na strategię należy spojrzeć jako na centralną oś, wokół której obracają się inne działania. Istotne znaczenie ma tu szerokie pasmo działań, w którym będą uczestniczyć partnerzy społeczni wszystkich szczebli organizacji życia społecznego. Stąd też długofalowy czas realizacji strategii do 2020 r., aby nie tylko zrealizować cele, ale także wyzwolić pewną aktywność środowisk lokalnych na rzecz rozwiązywania ważnych dla regionu problemów społecznych.

Opracowana strategia to dokument bazowy przy konstruowaniu programów operacyjnych i projektów określających sposób oraz metody realizacji założonych przedsięwzięć. Dzięki realizacji tego typu programów będzie można osiągnąć wyznaczone cele strategiczne i operacyjne.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem „żywym” zatem wprowadzanie zmian w jej zapisach jest możliwe, przy czym zmiany te powinny dotyczyć zasadniczych kierunków strategii. Nie można bowiem wykluczyć nowych uwarunkowań prawnych. Najlepszą metodą na ewentualne wprowadzanie zmian w dokumencie strategii jest jej weryfikacja w społecznym procesie zbliżonym do tego jaki towarzyszył tworzeniu strategii.

Zgodnie z wolą ustawodawcy, wyrażoną w art. 110 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej, koordynatorem realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. W celu realizacji tego zadania realizatorzy poszczególnych części dokumentu będą przedkładali Dyrektorowi GOPS materiały analityczne oraz dane z monitoringu i ewaluacji wykonanych zadań. Informację o stopniu realizacji strategii Dyrektor GOPS będzie przedstawiał Radzie Gminy wraz z rocznym sprawozdaniem z działalności Ośrodka, w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom informację z realizacji rocznego programu będzie składał Radzie gminny koordynator.

Na etapie opracowywania dokumentu przyjęto, że do głównych zadań koordynatora Strategii będzie należało:

- nadzorowanie wdrażania Strategii,
- koordynowanie działań zawartych w Strategii,
- identyfikacja problemów, które ograniczyły lub uniemożliwiły realizację działań i osiągnięcie celów strategicznych i operacyjnych zawartych w Strategii,
- opracowywanie wniosków dotyczących wdrażania oraz propozycji ewentualnych korekt i zmian dla realizatorów Strategii,
- aktualizowanie Strategii.

Do oceny stopnia wdrożenia wyznaczonych działań zostaną wykorzystane przedstawione poniżej **wskaźniki monitoringowe**. W większości są one dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych instytucji i organizacji realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji. W przypadku części danych może zaistnieć potrzeba przeprowadzenia badań ankietowych wśród mieszkańców gminy oraz w kluczowych dla rozwiązywania lokalnych problemów społecznych podmiotach. Przygotowany wykaz nie

wyczerpuje wszystkich wskaźników, jakie mogą być zastosowane w procesie monitorowania realizacji strategii. W miarę rozwoju systemu monitorowania dokumentu będą mogły zostać zidentyfikowane nowe wskaźniki, które w odpowiedni sposób będą charakteryzowały przebieg realizacji podejmowanych działań.

Cel strategiczny nr 1.1 Wspieranie osób bezrobotnych w poszukiwaniu pracy oraz przeciwdziałanie i eliminowanie psychospołecznych skutków bezrobocia.

- liczba osób objętych aktywnymi formami wsparcia
- liczba osób zatrudnionych w ramach prac interwencyjnych i robót publicznych
- liczba ofert pracy udostępnionych osobom bezrobotnym
- liczba współpracujących zakładów pracy
- liczba akcji promocyjnych
- liczba osób objętych wsparciem finansowym
- liczba osób objętych wsparciem w ramach programu pokonywania bezradności społecznej klientów OPS
- ilość osób objętych kontraktem socjalnym

Cel strategiczny nr 2.1 Profesjonalizacja działalności systemu pomocy społecznej w zapobieganiu ubóstwu i łagodzeniu jego skutków

- liczba klientów pomocy społecznej
- liczba klientów pomocy społecznej objętych kontraktem socjalnym,
- liczba udzielonych świadczeń
- kwoty udzielonych świadczeń
- liczba akcji promocyjnych
- liczba szkoleń dla pracowników GOPS
- liczba pozyskanych wolontariuszy
- liczba pracowników objętych wsparciem przeciw wypaleniu zawodowemu
- liczba pozyskanych partnerów
- liczba przeprowadzonych akcji promocyjnych

Cel strategiczny nr 3.1 Kompleksowa opieka nad rodziną i dzieckiem. Wzmocnienie trwałości rodziny i przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom dezorganizującym życie rodzinne.

- liczba klientów pomocy społecznej objętych kontraktem socjalnym
- liczba osób objętych aktywnymi formami wsparcia
- liczba udzielonych porad

- liczba rodzin objętych działaniami asystenta rodziny
- liczba rodzin objęta pomocą finansową
- liczba osób objęta pomocą w formie dożywiania
- liczba wdrożonych programów pokonywania bezradności społecznej i przeciwdziałaniu uzależnieniu od pomocy społecznej
- liczba rodzin objętych wsparciem psychologa i pedagoga
- liczba wdrożonych programów edukacyjnych dla rodziców
- liczba zrealizowanych programów profilaktycznych
- liczba uczniów objętych programem stypendialnym
- liczba programów wspierających integrację rodziny
- liczba nawiązanych partnerstw w zakresie wsparcia rodziny
- liczba dzieci korzystających z organizowanego wypoczynku
- liczba nowych świetlic
- liczba żłobków lub innych form opieki nad dziećmi do lat 3
- liczba wydanych Kart Dużej Rodziny
- liczba partnerów lokalnego programu Karta Dużej Rodziny

Cel strategiczny nr 4.1 Ułatwienie funkcjonowania w środowisku lokalnym osób niepełnosprawnych i starszych. Stworzenie warunków do uczestniczenia w życiu lokalnej społeczności.

- liczba klientów pomocy społecznej
- liczba osób objętych usługami opiekuńczymi
- liczba osób przebywających w Domach Pomocy Społecznej
- liczba wolontariuszy
- liczba osób objętych pomocą finansową
- liczba osób uczestniczących w różnych formach aktywizacji
- liczba przeprowadzonych kampanii
- liczba partnerów realizacji zadania
- liczba osób uczestniczących w warsztatach terapii zajęciowej,
- liczba osób objętych wsparciem w ramach środowiskowych domów samopomocy,
- liczba uczestników turnusów rehabilitacyjnych

Cel strategiczny 5.1 Stworzenie kompleksowego systemu pomocy prawnej, psychologicznej i socjalnej dla osób dotkniętych przemocą domową.

- liczba udzielonych porad i przeprowadzonych interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,

- liczba osób objętych oddziaływaniem zespołu interdyscyplinarnego,
- liczba osób, które skorzystały z porad Punktu Konsultacyjnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej
- liczba osób umieszczonych w ośrodkach wsparcia,
- liczba popełnionych i wykrytych przestępstw,
- liczba grup wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- liczba założonych Niebieskich Kart,
- liczba przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych,
- liczba wydrukowanych materiałów promocyjnych,

Cel strategiczny 6.1 Efektywne rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii

- liczba skierowanych wniosków do GKRPAiPN,
- liczba przeprowadzonych przez Komisję rozmów,
- liczba wniosków skierowanych do sądu,
- liczba porad udzielonych przez Punkt Konsultacyjny
- liczba porad psychologa, pedagoga,
- liczba istniejących świetlic opiekuńczo-wychowawczych,
- liczba przeszkolonych nauczycieli i innych realizatorów programu,
- liczba przeprowadzonych kampanii,
- liczba wdrożonych programów profilaktycznych,
- liczba przeprowadzonych imprez kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych,
- liczba przeprowadzonych kontroli punktów sprzedających alkohol,
- liczba skontrolowanych placówek,
- liczba zezwoleń na sprzedaż alkoholu cofniętych przez wójta.

Ramy finansowe strategii na lata 2015-2020 szacunkowa wielkość wydatków (w złotych) w latach:					
2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
9 394 000	9 498 000	9 602 000	9 706 000	9 810 000	9 914 000

Dane Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnym Dunajcu

Szczegółowe określenie wysokości planowanych środków na realizację strategii nie jest możliwe ze względu na długi okres obowiązywania dokumentu, a także brak stałych, długookresowych źródeł finansowania. Zależność pomiędzy horyzontem czasowym, a stopniem szczegółowości analizy finansowej jest odwrotnie proporcjonalna. Szacunek kosztów jest znacznie bardziej prawdopodobny w przypadku zadań krótkookresowych i średniookresowych, niż w przypadku zadań długookresowych. Czynnikiem utrudniającym dokładne podanie i oszacowanie zewnętrznych źródeł finansowania jest fakt, że większość dokumentów programowych nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014 – 2020 jest na etapie konsultowania.

Podsumowanie

Realizacja Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarny Dunajec na lata 2015-2020 będzie miała wpływ na wdrożenie w gminie nowoczesnego modelu polityki społecznej. Strategia kierunkuje działania władz samorządowych i instytucji pomocy społecznej, w tym Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej na pełnienie aktywnej roli w budowaniu nowoczesnego systemu pomocy i integracji społecznej. Zorientowanie strategii na wybranych grupach socjalnych przez pryzmat działań strukturalnych, inwestycyjnych, rozwojowych, jest najlepszą możliwością poprawy sytuacji wielu osób i rodzin, a także zaktywizowania wielu grup narażonych na wykluczenie społeczne.

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	str. 1
Część I. Diagnoza.	
Rozdział I Charakterystyka Gminy.	str. 6
Rozdział II Diagnoza problemów społecznych gminy Czarny Dunajec	str. 10
1. Bezrobocie	str. 10
2. Ubóstwo	str. 15
3. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	str. 18
4. Niepełnosprawność, długotrwała choroba, starość	str. 22
5. Przemoc w rodzinie	str. 28
6. Alkoholizm i Narkomania.....	str. 30
Część II Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych	
Wprowadzenie	str. 37
Rozdział I Wizja przyszłości i cel nadrzędny (misja)	
Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	str. 38
Rozdział II Pozycja strategiczna gminy Czarny Dunajec. Analiza SWOT	str. 39
Rozdział III Główne cele strategii, cele szczegółowe i ich realizacja	str. 52
1. Pomoc na rzecz rodzin i środowisk dotkniętych problemem bezrobocia	str. 52
2. Pomoc na rzecz osób i rodzin dotkniętych problemem ubóstwa	str. 56
3. Pomoc na rzecz rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi	str. 59
4. Pomoc na rzecz osób dotkniętych problemem niepełnosprawności i starości ...	str. 62
5. Pomoc na rzecz ofiar przemocy w rodzinie	str. 65
6. Rozwiązywanie problemów uzależnień	str. 68
Rozdział IV Wdrażanie strategii, system aktualizacji i jej monitoring oraz ramy finansowe.....	str. 75